

Uloga i važnost glazbene interaktivne slikovnice u ranoj i predškolskoj dobi

Čaušević, Edina

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:322699>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-28**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

EDINA ČAUŠEVIĆ

DIPLOMSKI RAD

**ULOGA I VAŽNOST GLAZBENE
INTERAKTIVNE SLIKOVNICE U RANOJ I
PREDŠKOLSKOJ DOBI**

Zagreb, rujan 2019.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Zagreb)

**PREDMET: ISTRAŽIVANJE DJEČJEG GLAZBENOG
STVARALAŠTVA**

DIPLOMSKI RAD

IME I PREZIME PRISTUPNIKA: EDINA ČAUŠEVIĆ

**TEMA DIPLOMSKOG RADA: ULOGA I VAŽNOST GLAZBENE
INTERAKTIVNE SLIKOVNICE U RANOJ I PREDŠKOLSKOJ
DOBI**

**MENTOR: DR. SC. BLAŽENKA BAČLIJA-SUŠIĆ, VIŠI
PREDAVAČ**

Zagreb, rujan 2019

***„Glazba daje dušu svemiru, krila umu, let mašti
i život svemu što postoji“***

Platon

*Iskreno hvala mentorici dr. sc. Blaženki Bačliji-Sušić na pomoći i stručnom vođenju
pri pisanju diplomskog rada.*

Hvala mojim kolegicama iz dječjeg vrtića Milana Sachsa na podržci i pomoći.

*Veliko hvala mojoj obitelji koja me podržavala kroz moje obrazovanje, a čije vrijeme
sam „posudila“ u izradi diplomskog rada.*

SADRŽAJ

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	1
SUMMARY.....	2
1. UVOD.....	3
2. DJETETOV GLAZBENI RAZVOJ.....	5
2.1. RAZVOJ DJETETOVIH GLAZBENIH SPOSOBNOSTI.....	5
2.2. KOGNITIVNI MODELI DJETETOVOG GLAZBENOG RAZVOJA.....	10
3. POZITIVNI UČINCI GLAZBE NA RAZVOJ DJETETA.....	13
4.1. POZITIVNI UČINCI GLAZBE NA KOGNITIVNI RAZVOJ.....	14
4.2. POZITIVNI UČINCI GLAZBE NA SOCIO – EMOCIONALNI RAZVOJ.....	17
4.3. POZITIVNI UČINCI GLAZBE NA PSIHOMOTORIČKI RAZVOJ.....	18
4.4. POZITIVNI UČINCI GLAZBE NA RAZVOJ GOVORA.....	20
4. ULOGA SLIKOVNICE U DJETETOVOM RAZVOJU.....	22
4.1. SASTAVNICE, VRSTE I CILJEVI SLIKOVNICE.....	25
4.2. INTERAKTIVNA SLIKOVNICA.....	26
5. GLAZBENA INTERAKTIVNA SLIKOVNICA.....	28

6. PROCES STVARANJA I OBLIKOVANJA GLAZBENE INTERAKTIVNE SLIKOVNICE.....	32
6.1. GLAZBENA INTERAKTIVNA SLIKOVNICA I BROJALICE.....	35
6.2. GLAZBENA INTERAKTIVNA SLIKOVNICA I OZVUČENA PRIČA.....	38
7. ULOGA ODGOJITELJA U NASTANKU GLAZBENE INTERAKTIVNE SLIKOVNICE.....	39
8. GLAZBENA INTERAKTIVNA SLIKOVNICA KAO SREDSTVO POTICANJA RAZVOJA GOVORA.....	43
9. GLAZBENE INTERAKTIVNE SLIKOVNICE U ODGOJNO - OBRAZOVNOJ PRAKSI U DJEČJEM VRTIĆU.....	47
9.1. PROVOĐENJE GLAZBENIH AKTIVNOSTI U ODGOJNO – OBRAZOVNOJ PRAKSI.....	49
10. ZAKLJUČAK.....	51
LITERATURA.....	53
PRILOZI.....	56
KRATKA BIOGRAFSKA BILJEŠKA.....	57
IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI DIPLOMSKOG RADA.....	58

SAŽETAK

Postoji posebna povezanost između djece i glazbe. Od najranije dobi glazba utječe na djecu i potiče stvaranje određenog odnosa koji se vremenom sve dublje razvija. Još od doba antike poznato je da umjetnički sadržaji imaju velik utjecaj na cjeloviti razvoj djeteta.

Interaktivna slikovnica predstavlja značajno metodičko sredstvo putem kojeg se utječe na razvoj govora, socio-emocionalni razvoj, usvajanje predmatematičkih i predčitalačkih vještina, rješavanje problemskih situacija, razvoj mašte i kreativnosti, potiče djecu na sudjelovanje i odlučivanje. Kroz igru s glazbenom interaktivnom slikovnicom djeca slušaju i doživljavaju priču, pjesmu i brojalicu na nov način, ali i kreću u stvaranje vlastitog glazbenog izričaja.

U radu je s različitih aspekata prikazan utjecaj glazbe i slikovnice, a posebno glazbene interaktivne slikovnice na cjelokupni razvoj djece rane i predškolske dobi.

U svrhu dodatnog rasvjetljavanja i razumijevanja ove problematike obrazložen je utjecaj glazbe na cjelokupni razvoj djece te su opisani načini poticanja dječjeg glazbenog stvaralaštva.

Uz druge dobrobiti glazbene interaktivne slikovnice u razvoju djece rane i predškolske dobi, poseban dio rada usmjeren je na važnost ovakve vrste slikovnice za razvoj govora djece rane i predškolske dobi.

S obzirom na značajnu ulogu odgojitelja u provođenju aktivnosti samog kreiranja glazbenih interaktivnih slikovnica, prikazani su načini njihova nastanka te različite vrste slikovnica koje su potkrijepljene fotografijama. Navedeni primjeri glazbenih interaktivnih slikovnica i slikovnica o glazbi koje su nastale u radu s djecom rane i predškolske dobi u dječjem vrtiću ujedno predstavljaju primjere dobre prakse.

Ključne riječi: djeca rane i predškolske dobi, glazbeno stvaralaštvo, glazbeni razvoj, interaktivna slikovnica

SUMMARY

There is a special connection between children and music. From an early age, music affects children and encourages the creation of a relationship that develops more and more over time. Art has been known since ancient times to have a great influence on the overall development of a child.

An interactive picture book is a significant methodological tool through which it influences speech development, socio-emotional development, acquisition of pre-mathematical and pre-reading skills, problem-solving, imagination and creativity, encourages children to participate and make decisions. Through playing with a music interactive picture book, children listen and experience the story, song and counter in a new way, but also move on to create their own musical expression.

The impact of music and picture books, and especially music interactive picture books, on the overall development of early and preschool children is presented in various aspects.

In order to further clarify and understand this issue, the impact of music on the overall development of children is explained in ways of stimulating children's musical creativity.

In addition to the other benefits of interactive music picture books in the development of early and preschool children, a special part of the paper focuses on the importance of this kind of picture book for the development of speech of early and preschool children.

Considering the significant role of educators in carrying out the activities of creating and creating music interactive picture books themselves, the ways of their creation and the different types of picture books supported by photographs are presented. The examples of music interactive picture books and picture books on early childhood and preschool in kindergarten are also examples of good practice.

Keywords: early childhood and pre-school age, musical creativity,

music development, interactive picture book

1. UVOD

„Glazba je tonska umjetnost koja zvukovima djeluje na osjećaje slušatelja.“ (Gospodnetić, 2015, str. 21). Gdje god bili i što god radili glazba nas često okružuje, pa samim time i utječe na čovjeka. Glazba na svakog čovjeka, a naročito na djecu, ima vrlo veliku moć. Ona oplemenjuje djecu, potiče ih na pokret, ples i pjevanje.

Dijete se danas promatra kao cjelovito biće koje uči putem iskustva i istraživanjem svijeta oko sebe, te od rane dobi proučava i upoznaje svijet putem različitih osjetila: vida, sluha, okusa, opipa i njuha. U radu s djecom stoga treba koristiti glazbene aktivnosti koje trebaju biti primjerene dječjem uzrastu i stupnju razvoja na što osobito treba obratiti pozornost pri planiranju aktivnosti.

Zdravo čujuće dijete susreće se s glazbenim stimulacijama od samog rođenja i to putem uspavanki, igri prstićima, zabavljalicama, cupkalicama, tašunaljkama, brojalice, u prvim pjesmicama, a onda i prvim koracima i riječima, ali i vlastitim igrama koje uključuju ritmično pjevanje, skakanje i slične aktivnosti.

Dijete u ranoj i predškolskoj dobi nema velik utjecaj na odabir sadržaja koje će slušati te su odrasli odgovorni za izbor i način prezentacije glazbenih sadržaja. Glazbeni kontekst koji kreiramo za djecu utječe na emocije djeteta, osjećaj sigurnosti, raspoloženje, odnos prema glazbi i zato je važno što će djeca slušati i na koji način. Glazba može potaknuti dijete na kretanje, ples, izražavanje scenskom lutkom, ali isto tako potiče rad moždanih struktura, utječe na osjećaje i raspoloženje. Potiče na ponavljanje stihova, ritmički i pravilan izgovor glasova, pamćenje, ritmičke pokrete i koordinaciju cijelog tijela, a sve to pozitivno utječe na cjeloviti razvoj djeteta.

Pozitivan utjecaj glazbenih sadržaja na cjeloviti razvoj djeteta dobro je poznat u dječjim vrtićima.

Vodeći se više navedenim spoznajama odgojitelji planiraju i nude djeci glazbene aktivnosti i sadržaje, ali i načine prezentiranja. Prateći opći razvoj djeteta i uzimajući u obzir da je svako dijete jedinstveno, pa tako ima i jedinstven put razvoja, potrebno je planirati različite načine prezentiranja i aktivnog provođenja glazbenih sadržaja. Jedna od planiranih i djeci privlačnih materijala koji ujedno predstavlja jedinstveni poticaj je glazbena interaktivna slikovnica. To je poticaj koji nudi djeci mogućnost izražavanja na različite kreativne načine.

Glazbena interaktivna slikovnica potiče djecu na igru koja je popraćena malim motoričkim aktivnostima. Isto tako putem igre dolazi do prepričavanja priča, pjesmica,

brojalica i sl. Djeca dolaze do različitih rješenja, jačaju govorno - jezične vještine, razvijaju glazbene sposobnosti, bogate rječnik, usvajaju pojmove o glazbi. Ovakva vrsta slikovnice produžuje koncentraciju, potiče socio-emocionalni razvoj, predmatematičke i predčitalačke vještine, ali isto tako potiče razvoj kreativnosti i mašte. Glazbena interaktivna slikovnica kroz igru nudi neposredno stjecanje glazbenog znanja, te razvija osjećaj za ritam, priprema djecu za sviranje različitih instrumenata.

Slikovnica je prva knjiga s kojom se dijete susreće i nudi djetetu razna znanja i informacije, ali kada slikovnica uz tekst ima i zvuk i /ili glazbu sama slikovnica poprima potpuno novo značenje i ulogu.

Funkcije i stilovi ostaju isti kao i u samoj slikovnici, ali uz glazbu i interaktivne sadržaje slikovnica poprima novu dimenziju i djetetu pruža novo shvaćanje okoline, te ima holistički utjecaj na dijete. Planiranje glazbenih aktivnosti sa slikovnicama treba pratiti dječji glazbeni razvoj, te sami razvoj glazbenih sposobnosti.

2. DJETETOV GLAZBENI RAZVOJ

Glazbeni razvoj djece dio je općeg razvoja. Kao i kod općeg razvoja tako i kod glazbenog razvoja djece treba imati na umu da je svako dijete jedinstveno, te ima svoj razvojni put. Djeca rane dobi, do treće godine, glazbene podražaje trebaju dobivati u obliku slušanja i otkrivanja zvučne okoline, i tu veliku ulogu imaju glazbene interaktivne slikovnice. Kroz glazbene interaktivne slikovnice kod djece se pokušava pobuditi interes za glazbu i navikavanje na glazbu općenito. Osluškivanjem, prepoznavanjem te oponašanjem različitih zvukova te slušanjem glazbe započinje glazbeni razvoj. Cilj je kod djece slučajno i usputno slušanje glazbe pretvoriti u svjesno osluškivanje, pobuditi interes za sve zvučno što ih okružuje, razvijati njihovu auditivnu radoznalost i stvoriti temelj za upoznavanje, pamćenje i analizu zvučnih podražaja (Vidulin, 2016). U ovom razdoblju veliku ulogu imaju i brojalice i kratke pjesmice. S djecom rane dobi kroz različite glazbene igre potičemo razvoj ritma, motorike i govora, ali također utječemo na dječje raspoloženje. Odgojitelji vrlo često u periodima adaptacija posežu za ovakvim aktivnostima, upravo iz ovih razloga.

2.1. RAZVOJ DJETETOVIH GLAZBENIH SPOSOBNOSTI

Glazbene sposobnosti su složene mentalne funkcije te obuhvaćaju niz sposobnosti, poput shvaćanja i pamćenja melodije, percepcije ritma, shvaćanja tonaliteta, utvrđivanje intervala, uočavanje estetskog značenja glazbe i apsolutnog sluha. Za razvoj glazbenih sposobnosti uz genetske činitelje i vlastite aktivnosti pojedinca jako su važne i presudne godine najranijeg djetinjstva te poticajna sredina.

Manasteriotti ističe da će se sporije razvijati dijete koje živi u sredini u kojoj nema doticaja s bilo kojim oblikom umjetnosti nego dijete koje živi u sredini koja utječe na stvaranje estetskog odnosa prema umjetnosti. Činjenica je da se na estetsku osjetljivost može utjecati kod djece najranije dobi (Manasteriotti, 1982). Mlađa djeca su fleksibilnija i otvorenija, te posjeduju iznimne sposobnosti reagiranja na širok raspon kvalitete zvuka.

Radoš (2010) kaže da su glazbene sposobnosti rezultat kapaciteta, neformalnih ranih glazbenih iskustava stečenih pod utjecajem sredine i formalnog učenja glazbe.

Glazbene sposobnosti djece treba pratiti, poticati i usmjeravati uzimajući u obzir prirodne zakonitosti dječjeg individualnog razvoja.

Karma (prema Radoš, 2010) glazbene sposobnosti gleda kao sposobnost uspostavljanja veze između sastavnica zvučne cjeline koja se opaža i na taj način približavamo se Gardnerovom poimanju glazbene inteligencije, koji kaže da je glazbena inteligencija složena cjelina kognitivnih operacija koje omogućuju pojedincu da opazi, osmisli, organizira i preoblikuje glazbene obrazce u manje ili veće cjeline. Glazbene sposobnosti djece ovise i o poticajima kojima ih izlažemo, te je potrebno na to obratiti pažnju.

Za stvaranje glazbenih iskustava potrebno je djeci pružiti da istraže glazbu na razne načine i to pokretima uz glazbu, prepoznavanjem glasova, istraživanjem instrumenata, slušanjem i opisivanjem glazbe. Kroz igru treba ih poticati da osjećaju i izražavaju ritam, prepoznaju boje zvuka i melodije, tempo i dinamiku, ali i da osjećaju tekst.

Čudina-Obradović (1991) navodi određene zakonitosti razvojnog redoslijeda, odnosno prirodnog tijeka razvoja glazbenih sposobnosti djeteta koje su svojstvene svoj djeci.

Dob	Funkcija	Manifestacija
1. faza: Slušanje i motoričke reakcije na glazbu		
0 - 1 mjesec	reagiranje na zvuk	žmirkanje, podrhtavanje
oko 1 mjesec		akustička fiksacija - umirivanje za vrijeme slušnog podražaja
oko 3 mjeseca	lociranje zvuka	okretanje glave prema izvoru zvuka
4 - 6 mjeseci	-razlikovanje slušnih podražaja -početak aktivnog prihvaćanja glazbe	-veća osjetljivost za tonove nego za govor -slušanje s pažnjom -pokazivanje znakova zadovoljstva za vrijeme slušanja glazbe -odgovaranje na zvuk pokretom -imitiranje slogova
2. faza: Prve glazbene reakcije		

oko 6 mjeseci	početak neposredne glazbene imitacije	pokušaji glasovne reprodukcije promjena u visini ili ritmu zvučnog izvora
6 - 9 mjeseci	-neposredna vokalizacija na glazbu -razvoj glazbenog „brbljanja“	reprodukcija promjena visine ili ritma
oko 9 mjeseci	diferencirano reagiranje na glazbu	reakcije ugone ili neugode na razne vrste glazbe
12 - 18 mjeseci	-razvoj interesa za zvuk riječi pjesama -porast broja motoričkih reakcija na glazbu	odgovaranje pokretom na glazbu je sve snažnije, ali pokret i glazba još nisu usklađeni
oko 18 mjeseci	početak usklađivanja pokreta i glazbe	plesanje s drugima (npr. lutkama)
3. faza: Prave glazbene reakcije		
18 - 24 mjeseca	-spontanost kod pjevanja -razvoj glazbene imitacije	-pjevanje u malim intervalima, bez riječi, s jednostavnim ritmom -imitiranje dijelova pjesama - teksta i/ili nekoliko taktova melodije
2 - 3 godine	izmjenjivanje spontanog pjevanja i pjevanja imitiranjem poznatih melodijskih sekvenci	pjevanje/imitiranje sve dužih melodijskih dijelova
oko 3 godine	-povećava se interes za glazbu -povećava se broj pokreta kao reakcije na glazbu i njihova usklađenost s glazbom -spontano pjevanje sve više ustupa mjesto pjevanju po glazbenom modelu	-pažljivo slušanje -koncentracija na glazbene podražaje -u imitiranju melodije, ritma i riječi uspješna je otprilike polovica populacije trogodišnjaka -izvođenje sve većeg broja i sve dužih pjesama

4. faza: Imaginativno pjevanje		
3 - 4 godine	-razvoj melodijske imaginacije i inventivnosti -razvijeno je razlikovanje intenziteta (glasnoće) zvuka	-pjevanje raznovrsnih pjesama, često izmišljenih ili sastavljenih od dijelova poznatih pjesama uz korištenje jednostavnih ritmova -uživanje u plesu uz glazbu
5. faza: Razvoj ritma		
5 - 6 godina	-značajno poboljšanje sposobnosti održavanja ritma -izdvajanje visine tona, riječi i ritma iz glazbene cjeline i njihovo razlikovanje nije još razvijeno	-povećanje ritmičke stabilnosti glazbene izvedbe -poteškoće u prilagodbi pokreta promjenama tempa -greške u intervalima -slučajni prelasci u drugi tonalitet
6. faza: Stabilizacija glazbenih sposobnosti		
6 - 9 godina	-ubrzan razvoj melodijskih i ritmičkih vidova glazbene sposobnosti -sposobnost analiziranja akorda još nije razvijena	-sve uspješnije razlikovanje visine tonova -daljnje povećanje ritmičke stabilnosti glazbene izvedbe -opažanje promjene tonaliteta -postepeno usvajanje i razumijevanje glazbenih pojmova
7. faza: Razvoj analitičkog i estetskog procjenjivanja - prijelaz s konkretne na apstraktnu fazu		
oko 11 godina	postupni razvoj „viših“ oblika glazbenih sposobnosti koji omogućavaju analitičko i estetsko glazbeno procjenjivanje	-procjenjivanje adekvatnosti ritmičke (metričke) akcentuacije -procjenjivanje harmonije (akorda), intenziteta i fraziranja -prve estetske procjene glazbe
8. faza: Glazbena zrelost		

oko 17 godina	-postizanje pune razvijenosti glazbenih sposobnosti -razina razvijenosti glazbenih sposobnosti ovisi o okruženju, urođenim osobinama i obrazovanju	-analiziranje harmonija -estetsko procjenjivanje glazbe -samostalno glazbeno stvaranje
---------------	---	--

Tablica br. 1 Tijek razvoja djetetovih glazbenih sposobnosti (Čudina-Obradović, 1991, str. 110-112 prema Mirković – Radoš, 1983, Gordon, 1980)

Autorica navodi devet faza razvoja glazbenih sposobnosti kroz koje djeca prolaze. U fazi slušanja dijete reagira na zvuk, locira ga, razlikuje slušne podražaje i počinje aktivno spoznavati glazbu. U fazi motoričke reakcije na glazbu dijete pokušava oponašati glazbu i gukanjem odgovoriti na nju. Nadalje, u fazi prve glazbene reakcije dijete motorički reagira na glazbu, usklađuje pokrete i glazbu i javlja se „glazbeno brbljanje“. Pritom se javlja spontano pjevanje i oponašanje melodije.

Faza imaginativne pjesme obuhvaća pjevanje raznovrsnih, a često i izmišljenih, ritmičkih slobodnih pjesama. U fazi razvoja ritma sposobnost održavanja ritma se poboljšava, ali i dalje pri promjenama ritma postoje poteškoće.

U fazi stabilizacije glazbenih sposobnosti razvijaju se melodički i ritmički vidovi, te se savladavaju glazbeni pojmovi.

Rane godine života vrlo su važne i presudne za uspostavljanje temelja glazbenog razvoja. Dječja glazbena iskustva od rođenja do pete godine života imaju posebno snažan utjecaj i važnost u razvoju glazbenih sposobnosti., stoga je djecu rane i predškolske dobi potrebno izložiti bogatim, jedinstvenim, kvalitetnim i zanimljivim podražajima kako bi razvili nužnu spremnost na formalno glazbeno obrazovanje.

Čudina-Obradović (1991) navodi da je i u kulturama koje ne daju preveliku važnost ranom glazbenom odgoju primjećen prirodni tijek razvoja glazbenih sposobnosti, što dovodi do zaključka da su glazbene sposobnosti rezultat pozitivnih okolinskih utjecaja i naslijeđenih karakteristika. Možemo tako razlikovati dva oblika glazbenih sposobnosti i to, razvojne glazbene sposobnosti i stabilizirane glazbene sposobnosti. Razvojna glazbena sposobnost predstavlja potencijal, dok je stabilizirana glazbena sposobnost puna razvijenost potencijalne sposobnosti. Znači postoje nasljedni potencijali koji su različiti kod djece, ali značajno će utjecati na osjetljivost na glazbu

i količina zvuka i vrsta zvukovne okoline kojom su djeca okružena od najranije dobi (Čudina-Obradović, 1991). Čudina-Obradović (1991) također navodi da većina djece ima određeni stupanj potencijalnih sposobnosti, koje se do nekog višeg stupnja mogu dovesti ako je okolina (roditelji, odgojitelj) osjetljiva na dječje reagiranje na glazbu. Razvojna glazbena sposobnost razvija se između pete i osme godine, ali još uvijek predstavlja razvojni potencijal koji može biti manji ili veći kod djece, a ovisi o dječjem iskustvu. Razvojna glazbena sposobnost iskazuje se u dvije dimenzije: sposobnost razlikovanja tonova i sposobnost razlikovanja ritma. Razvojna glazbena sposobnost osobito je izražena u obliku dječjeg intuitivnog, spontanog odgovora na glazbeni podražaj. Ova sposobnost je osnova za glazbeno pamćenje, koje je vrlo važno za uspjeh u glazbenom obrazovanju. Razvojna glazbena sposobnost razvija se kroz djelovanje formalnih i neformalnih utjecaja iz okoline do devete godine (Čudina-Obradović, 1991).

Hodges (2002) i Pratt (1997) (prema Starc i sur, 2004) glazbene sposobnosti definiraju kao naslijeđene biološke mogućnosti prepoznavanja i reprodukcije zvuka i zvukovnih kombinacija. Svako dijete koje se normalno razvija posjeduje te biološke mogućnosti. Na temelju psihofizičkih pojmova i aktivnosti u poticajnom okruženju razvijaju se i glazbene sposobnosti (Pesek prema Miočić, 1997).

Razvoj glazbenih sposobnosti prati zakonitost psihofizičkog razvoja djeteta.

Sve gore navedeno možemo objediniti u jednu aktivnost i to u igri s glazbenom interaktivnom slikovnicom. Djeci kroz ovu aktivnost nudimo mogućnost da istražuju, te od pasivnih igrača postanu aktivni istraživači i napreduju na svim razvojnim područjima.

2.2. KOGNITIVNI MODELI DJETETOVOG GLAZBENOG RAZVOJA

Ovim područjem kognitivnog razvoja djece bavi se psihologija glazbe, koja je jedna od grana primjenjene psihologije nastala kroz rad i suradnju psihologa i glazbenika. Psihologija glazbe djeluje u području znanstvenog proučavanja odnosa između glazbenih pojava, pravila i glazbene aktivnosti, ali i psiholoških zakonitosti opažanja, saznanja i reagiranja (Radoš-Mirković, 2010). Cilj i zadatak psihologije glazbe je utvrditi osnovne zakonitosti čovjekovih stvaralačkih procesa u kontekstu glazbenih aktivnosti, proučiti glazbeno iskustvo i ponašanje, istražiti kako glazba utječe na kvalitetu života, te zašto ljudi troše vrijeme, energiju i novac na glazbene aktivnosti.

Psihologija glazbe je dakle interdisciplinarno područje, obuhvaća holistički pristup proučavanju glazbenog ponašanja, te objedinjuje ideje različitih disciplina.

Bačlija-Sušić (2015) i Vidulin (2016) navode neke od najznačajnijih teorija kognitivnog glazbenog razvoja: Gardnerova teorija umjetničkog razvoja (1973), Teorija učenja glazbe E. Gordona (1977), Spiralna teorija glazbenog razvoja K. Swanwick i J. Tillman (1986), Kognitivna teorija glazbenog razvoja M. L. Serafine (1988) i Teorija razvojne kumulacije J. Bamberger (1991).

Prema Gardnerovoj teoriji umjetnički razvoj sastoji se od interakcije tri razvojna i nezavisna sustava koji postoje kod svakog pojedinca nakon rođenja. Sustavi čijom interakcijom dolazi do umjetničkog razvoja su: djelatni sustav, opažajni sustav i afektivni sustav (Bačlija-Sušić, 2015). Teorija učenja glazbe E. Gordona objašnjava kako se kroz proces učenja glazbe dolazi do spoznaje glazbe. Gordon smatra da se glazba prije svega uči kroz audijaciju (Bačlija-Sušić, 2015). Čudina-Obradović (1991) opisuje audijaciju kao snagu neposredne impresije, tj. intuitivan odgovor na glazbeni podražaj za koji je dijete sposobno bez posebnog glazbenog obrazovanja. Do osme godine života razvija se većina naših razvojnih glazbenih sposobnosti, ali još uvijek predstavlja razvojni potencijal koji može biti ili veći ili manji, ovisno o prethodnim iskustvima, te izloženosti različitim vrstama i stilova glazbe u ranoj dobi (Čudina-Obradović, 1991). Kognitivna teorija glazbenog razvoja M. L. Serafine polazi od stajališta da je glazba rezultat kognitivnih procesa. Glazbeni razvoj prema ovoj autorici je pretežno ontogenetski (Bačlija-Sušić, 2015). Američka psihologinja J. Bamberger kroz svoja istraživanja došla je do zaključka da je glazbeni razvoj djeteta kumulativan, te kao cilj glazbenog razvoja navodi da je potrebno imati pristup višestrukim dimenzijama glazbene strukture (Bačlija-Sušić, 2015, Čudina-Obradović, 1991).

Hargreaves i Zimmerman (prema Bačlija-Sušić, 2015) smatraju da spiralnoj teoriji glazbenog razvoja treba dati prednost u odnosu na druge teorije s obzirom na tumačenje razvojnih promjena, jer ova teorija prikazuje razine razvoja povezane s dobi.

Što djeca mogu postići vezano za glazbu i glazbene aktivnosti, Swanwick i Tillman (prema Lehmann, Sloboda, Woody, 2007) razlikuju nekoliko razvojnih faza, te su razradili četverostupanjsku spiralu dječjeg glazbenog razvoja: do četvrte godine života, od pete do devete, od desete do petnaeste te nakon petnaeste godine djetetova života. Prve dvije razine obilježavaju faze ovladavanja i imitacije. Prva razina temelji

se na auditivnoj percepciji i istraživanju zvuka s naglaskom na glasnoću i boju, a nakon toga slijedi manipulativno korištenje ritamskih glazbala.

Prva razina ili razina materijala predstavlja najnižu spiralu i obuhvaća djecu do četvrte godine starosti.

Druga razina započinje osobnim glazbenim izražavanjem djece, posebno pjevanjem.

Druga razina ili razina ekspresije obuhvaća djecu u dobi od pete do devete godine.

Treća razina obuhvaća djecu u dobi od deset do petnaest godina, a karakterizira je kreativni dječji glazbeni doprinos.

Četvrta razina ili razina vrijednosti obuhvaća djecu u dobi od petnaest godina na dalje, a neki ljudi je nikada ne dosegu.

3. POZITIVNI UČINCI GLAZBE NA RAZVOJ DJETETA

„Znanosti našeg vremena pokazale su da su granice odgojnih djelovanja muzike znatno šire nego što se prije smatralo i ujedno dokazale da muzika utječe na cjelokupan razvoj djeteta: tjelesni, intelektualni i emocionalni.“ (Manasteriotti, 1981, str. 2)

Umjetnički sadržaji imaju velik utjecaj na cjeloviti razvoj djeteta i to je poznato još od antičkog doba, kada se i pojavio umjetnički odgoj. Platon je prvi upozorio na važnost lijepog u odgoju. Platon zastupa mišljenje prema kojem estetski senzibilitet djeluje na etičku dimenziju ličnosti i potiče dobrotu, te tako omogućuje postizanje unutrašnjeg sklada ličnosti pojedinca. Osim Platona, pozitivan stav prema umjetničkim sadržajima u odgoju izrazio je i Aristotel. Aristotel kaže da prisutnost umjetnosti u odgoju doprinosi razvoju cjelovite ličnosti (Mendeš, Hicela, Pivac, 2012).

Umjetničkom odgoju posebnu pozornost posvećuju i suvremene alternativne koncepcije odgoja i obrazovanja Montessori, Agazzi, Waldorf i Reggio (Dobrota, 2001). Umjetničko izražavanje i stvaranje u kontekstu različitih pedagoških koncepcija odgoja i obrazovanja smatra se bitnom sastavnicom utjecaja na cjeloviti razvoj djeteta rane i predškolske dobi (Mendeš, Hicela, Pivac 2012).

Glazbeni odgoj važan je dio sveukupnog estetskog i umjetničkog odgoja, a ima razne pozitivne učinke na razvoj djeteta. Glazba je od samog rođenja sastavni dio svakodnevnog života pojedinca, no i prije rođenja glazba može imati važnu ulogu u ljudskom razvoju, stimulirajući osjećaj ugone i opuštenosti kod fetusa. Glazba je umjetnost koju ljudi vole jer im poboljšava kvalitetu života.

Elektronički mediji učinili su glazbu dostupnu velikom broju ljudi i doveli do češće upotrebe u svakodnevnom životu, za razliku od ranijih vremena kada je glazba bila dostupna manjem broju ljudi. Ipak treba uzeti u obzir činjenicu da dijete rane i predškolske dobi nema veliki utjecaj na odabir sadržaja koje će slušati, te da su odrasli (roditelji, odgojitelji i dr.) odgovorni za izbor i način prezentiranja glazbenih sadržaja. Glazbeni kontekst kreiran za djecu utječe na emocije djeteta, osjećaj sigurnosti, raspoloženje, odnos prema glazbi i zato je važno što će djeca slušati i na koji način.

Tehnološki napredak utjecao je i na pojavu novih tehnika istraživanja, te omogućio bolje razumijevanje načina na koji glazba može unaprijediti intelektualni, socijalni i osobni razvoj djece.

Istraživanja su pokazala da je glazba snažan „alat“ za učenje. Glazba je važna u očuvanju i razvijanju dječje mašte, spontanosti i profinjenog senzibiliteta¹.

Kada se govori o holističkom pristupu djeci i obrazovanju, misli se na svestrano obrazovanje, jer tek svestrano obrazovano dijete može razviti sve svoje potencijale i ostvariti se pomoću odgojno-obrazovnog sustava. Poznato je još od pojave umjetničkog odgoja u antici da umjetnički sadržaj ima velik utjecaj na holistički razvoj djeteta. Odgojno-obrazovni sustav treba ponuditi strategije koje obuhvaćaju sve aspekte djetetovih kompetencija.

Bitnu sastavnicu predškolskog odgoja i obrazovanja čini umjetnost.

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj (2014) definira stvaranje uvjeta za potpun i skladan razvoj djetetove osobnosti kao temeljnu ulogu predškolskog odgoja i obrazovanja i zbog toga je važno stvoriti preduvjete za djetetov cjeloviti razvoj.

U okvirima predškolske ustanove kroz svakodnevne aktivnosti trebale bi biti prisutne sve glazbene aktivnosti². Kod djece se kroz aktivnosti na umjetničkom području potiče intelektualni, psihofizički, emocionalni i moralni razvoj, te naglašava kulturna i estetska dimenzija odgoja i obrazovanja.

3.1. POZITIVNI UČINCI GLAZBE NA KOGNITIVNI RAZVOJ

Glazbeni poticaji koji su potrebni da bi se stimulirao ili poboljšao razvoj mozga i kognitivnih sposobnosti, ali i vrijeme koje je najpogodnije, još nisu poznati. Od objave prvih rezultata istraživanja o utjecaju „Mozart efekta“, slušanje glazbe i kognitivni razvoj dovedeni su u vezu. Mozart efekt označava kratkotrajno poboljšanje učinka u testu specijalnih sposobnosti nakon slušanja određene glazbe (u dosadašnjim istraživanjima najčešće je korištena Mozartova sonata u D-duru za dva klavira). Rezultati ovog istraživanja potaknuli su istraživače i znanstvenike na neka druga istraživanja koja su potvrdila utjecaj slušanja glazbe na kognitivni razvoj. Istraživanja su pokazala da glazba ima pozitivne učinke na kreativno mišljenje, kreativnost, verbalne i matematičke sposobnosti, IQ.

¹ <http://www.roditelji.hr/obitelj/zdravlje/utjecaj-glazbe-na-djecji-razvoj> (posjećeno 1. kolovoza 2019.)

² <http://www.vrtic-bjelovar.hr/our-events/glazbeni-razvoj-djeteta/> (posjećeno 5. kolovoza 2019.)

U Južnoj Kaliforniji 2016. godine provedeno je istraživanje od strane Instituta za mozak i kreativnost koje je pokazalo kako glazba ima velik utjecaj na ubrzanje rada mozga, osobito u području govora i jezika „Children and music“.

Dijete se na spontan način poigrava riječima. Glazba mu pomaže da razvije složenost govora, proširuje rečenice, shvati nove i nepoznate riječi. Učenjem novih pjesama, brojalica, igara obogaćuje se i proširuje rječnik, potiče se pamćenje i koncentracija. Pjevanjem se razvija i čuva dječji govorni aparat.

U pokušajima da se razjasne mehanizmi koji vode do veze između učenja glazbe i intelektualnih sposobnosti do sada se došlo do nekoliko različitih mogućih objašnjenja. Schellenberg (prema Nikolić, 2018) navodi da je glazbena nastava koja je vrlo slična školskoj, te da su intelektualne dobrobiti pohađanja škole povećane pozitivnim utjecajem dodatnog školovanja na intelektualne sposobnosti.

Druga mogućnost je da veza proizlazi iz konstelacije sposobnosti koje glazbena obuka uvježbava i unapređuje sposobnosti koje uključuju usmjerenu pozornost i koncentraciju, pamćenje, čitanje partiture, fine motoričke vještine, ekspresiju emocija i drugo (Schellenberg prema Nikolić, 2018) .

Treća je mogućnost da glazba potiče intelektualni razvoj zbog svojstvene apstraktne prirode. Vježbanje apstraktnog mišljenja i prepoznavanje sličnosti glazbenoga sadržaja u različitim kontekstima može potaknuti intelektualni razvoj (Schellenberg prema Nikolić, 2018.).

Schellenberg (prema Nikolić, 2018) iznosi još jednu pretpostavku veze između glazbene obuke i intelektualnih sposobnosti, a to je kružna veza sposobnosti, što znači da će djeca koja imaju višu razinu kognitivnoga funkcioniranja vjerovatno uspješnije riješiti testove i opredijeliti se za neko glazbeno obrazovanje, nego djeca sa nižom razinom funkcioniranja. Kasnije su istraživanja potvrdila ovu tezu o kružnoj vezi između glazbenog obrazovanja i inteligencije.

Tablica 2. Bolji rezultati glazbeno obrazovanih od rezultata glazbeno neobrazovanih (Nikolić, 2018, str. 145)

Bolji rezultati kod glazbeno obrazovanih u	Istraživanja u kojima su potvrđeni
testovima pamćenja proze	Jakobson, Cuddy i Kilgour, 2003.; Kilgour, Jakobson i Cuddy, 2000.

pamćenju riječi	Brandler i Rammsayer, 2003.; Chan i sur., 1998.; Ho, Cheung i Chan, 2003.; Franklin i sur., 2008.; Jakobson i sur., 2008.
sposobnosti čitanja	Douglas i Willatts, 1994.; Gardiner, Fox, Knowles i Jeffrey, 1996.; Moreno i sur., 2009.
boljem rječniku	Forgeard i sur., 2008.; Piro i Ortiz, 2009
uzastopnom ponavljanju verbalnih informacija	Piro i Ortiz, 2009
otkrivanju pogrešaka u visini tona jezika koji se govori	Magne, Schöna i Besson, 2006.; Marques i sur., 2007.; Moreno i sur., 2009.; Schöna, Magne i Besson, 2004
dekodiranju emocija koje se prenose prozodijom u govoru	Thompson, Schellenberg i Husain, 2004.; Trimer i Cuddy, 2008.
testovima kratkoročnog pamćenja	Huntsinger i Jose, 1991.; Tierney, Bergeson i Pisoni, 2008.
radnom pamćenju	Bugos i sur., 2007.; Franklin i sur., 2008.; Lee, Lu i Ko, 2007.
vizualnom pamćenju	Jakobson i sur., 2008.
jednostavnim zadacima brzine reakcije	Hughes i Franz, 2007
vizualno-motoričkoj integraciji	Costa-Giomi, 2005.; Orsmond i Miller, 1999.
taktilnoj preciznosti	Ragert i sur., 2004.
selektivnoj pažnji	Hurwitz i sur., 1975.
spacijalnoj sposobnosti	Bilhartz, Bruhn i Olson, 2000.; Brochard, Dufour i Despres, 2004.; Gromko i Poorman, 1998.; Hetland, 2000.; Patston i sur., 2006.; Patston, Hogg i Tippett, 2007.; Rauscher i sur., 1997.; Rauscher, 2002.; Sluming i sur., 2007.; Stoesz i sur., 2007.; Zafran, 2004 .

matematičkim sposobnostima	Bahr i Christensen, 2000.; Cheek i Smith, 1999.; Gardineri sur., 1996.; Graziano, Peterson i Shaw, 1999.; Neufeld, 1986.; Vaughn, 2000.
----------------------------	---

3.2. POZITIVNI UČINCI GLAZBE NA SOCIO – EMOCIONALNI RAZVOJ

Ovo područje razvoja privuklo je manje akademske pozornosti što je i razumljivo jer ishode socio-emocionalnog razvoja teško je mjeriti. Istraživanja koja se bave ovim područjem pokazala su pozitivne učinke na socioemocionalni razvoj kod djece.

Djeca predškolske dobi koja su imala glazbeni program bila su u većoj mjeri spremna na suradnju, međusobno su se više pomagala u rješavanju problema, pokazala su bolje rezultate na testovima empatije nego djeca bez glazbenog programa (Nikolić, 2018). Istraživanja su pokazala da je kod djece koja su bila uključena u glazbene aktivnosti uočena povećana svijest o drugima, bolje socijalne vještine, veće samopuzdanje kod javnih nastupa, olakšani grupni rad i učenje.

Glazbene aktivnosti s djecom podrazumijevaju grupni i /ili individualni način rada, stoga su i socijalni ishodi različiti.

Grupne aktivnosti mogu pridonijeti disciplini, timskom radu, osjećaju postignuća, samopouzdanju, osjećaju pripadanja, odgovornosti. Grupne aktivnosti usmjeravaju djecu na druge, što povratno djeluje na dječji razvoj socijalnih vještina kao što su empatija i poštovanje.

Glazbene aktivnosti kod djece mogu imati učinak na poboljšanje slike o sebi, samosvjesnost, samokontrolu i razvijanje pozitivnih stavova o sebi (Rickard i sur. prema Nikolić, 2018).

Dijete kroz glazbu uči kontrolirati i prepoznavati emocije. Na brzu i poletnu pjesmu reagira veselo i s ushitom, na sporiju ili glasnu, uhu neprijatnu glazbu pokriva uši i izražava nelagodu. Putem glazbe kod djeteta se razvijaju socijalne vještine. Mnogo pjesama, posebno igara s pjevanjem, zahtijeva rad u paru ili u skupini, grupni rad, pokazuje osnove bontona i lijepog ponašanja. Putem glazbe može naučiti da nisu svi ljudi isti i prihvatiti njihove razlike.

3.3. POZITIVNI UČINCI GLAZBE NA PSIHOMOTORIČKI RAZVOJ

Glazba ima pozitivan učinak na psihomotorički razvoj djece. Većina spoznaja odnosi se na psihomotorni razvoj djece rane i predškolske dobi. Malobrojna istraživanja otkrila su kako mala djeca koja su imala glazbene aktivnosti demonstrirala lakoću pokreta, bolju motoričku koordinaciju te bolju vokalizaciju tonalnih i ritamskih obrazaca u odnosu na onu djecu koja nisu bila uključena u glazbene aktivnosti (Gruhn, Kalmar prema Nikolić, 2018)

Istraživanja su pokazala da pohađanje nekog glazbenog programa ima pozitivan utjecaj na razvoj motoričkih vještina. Kod djece koja sudjeluju u glazbenim aktivnostima poboljšani su poskoci i skakanje, hvatanje, bacanje, točnost izvođenja pokreta. Zachopoulou i suradnici (prema Nikolić, 2018) ističu da glazbene i tjelesne aktivnosti poboljšavaju razvoj ritamskih sposobnosti pri izvođenju motoričkih vještina.

Autori su ritamsku sposobnost definirali kao sposobnost promatranja, kontroliranja i diferenciranja ritma pokreta prema zahtjevima okoline u određeno vrijeme, što omogućuje brzo motoričko prilagođavanje djeteta u nepredvidivom okruženju i osigurava uspješnost u motoričkom izvođenju.

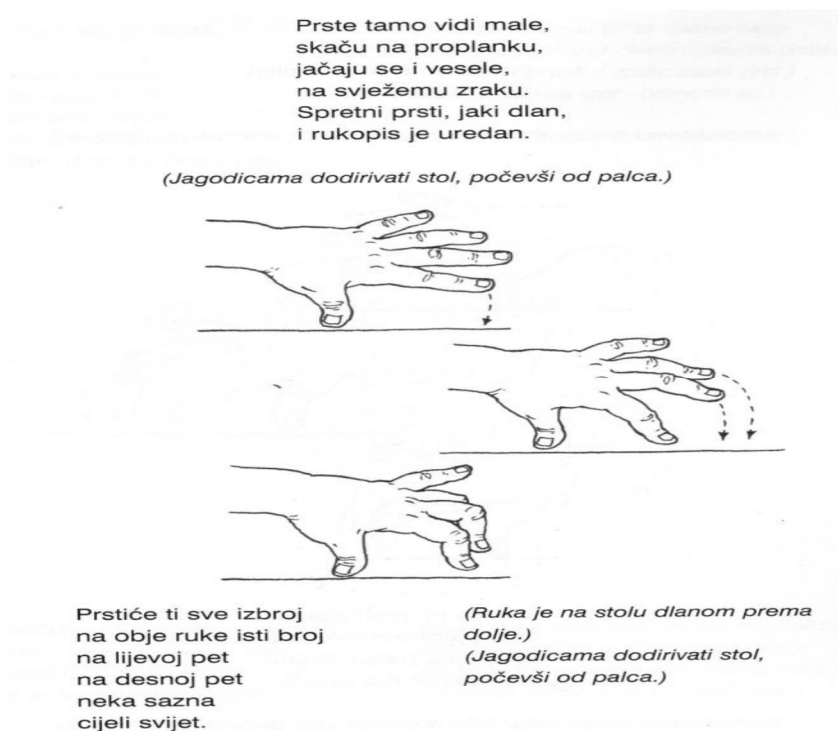
Svaka osoba, pa tako i svako dijete, posjeduje u sebi instinkt za ritam (Manasteriotti, 1987). Igrajući se sa istim utječe se na stjecanje samokontrole i obuzdavanje motoričnosti, što je potrebno za kontrolirano korištenje svih mišićnih skupina, a koje nazivamo grubom motorikom.

Ponekad se uhvatimo kako lupkamo prstima imitirajući glazbu koju smatramo stimulativnom. To se refleksivna glazbena iskustva ispoljavaju pokretima fine motorike. Fina motorika ili mikromotorika je sposobnost ovladavanja tjelesnim pokretima manje skupine mišića. Fina motorika očituje se u pokretljivosti ručnih prstiju.

Sviranje različitih instrumenata podrazumijeva usavršavanje fine motorike šake i utoliko neosporno poboljšava psihomotorne vještine kod djece. Posokhova (2005) nam govori o važnosti fine motorike te povezanosti govora i fine motorike. Autorica kroz istraživanja zaključuje kako se formiranje govornih centara ostvaruje pod utjecajem živčanih impulsa ručnih prstiju. Znači što je fina motorika prstiju razvijenija, razvijeniji je i govor. Dijete prirodno istražuje okolinu rukama. Taktilnim osjetom

dijete percipira različite materijalne strukture, dimenziju, funkcionalnost i zvučnost različitih predmeta.

Postavlja se pitanje zašto onda prirodno znatiželjnom djetetu ne ponuditi glazbene poticaje i glazbene instrumente?

Slika 1. Sličnost u položaju ruku prilikom vježbi na ravnoj površini i sviranja klavira (Osmanova, 2010, str. 53)

Slika 2. Sviranje klavira (<https://pixabay.com/it/photos/pianoforte-mano-3402552/>)

Kroz igre s pjevanjem potiče se djetetov tjelesni razvoj što uključuje grubu motoriku i koordinaciju kod plesnih pokreta te finu motoriku i koordinaciju ruka-oko kod primjene primjerenih aplikacija ili uporabom Orffovog instrumentarija (Gospodnetić, 2015).

3.4. POZITIVNI UČINCI GLAZBE NA RAZVOJ GOVORA

Za razvoj govora od velike važnosti je slušanje. Dijete rano počinje uspostavljati slušnu kontrolu nad glasovima koje spontano proizvodi. Na važnost poticanja govora upućuju brojna istraživanja. Dijete usvaja govor na temelju sadržaja koje mu odrasli (roditelji, odgojitelji i dr.) kao govorni uzori prezentiraju. Igra je aktivnost kroz koju svako dijete najprirodnije uči. Igranjem dijete „izdvaja obrasce ponašanja iz realnog konteksta, te ih prakticira, varira i usavršava odvojeno od mogućih posljedica u realnom kontekstu“ (Duran, 2003, str. 13). Osim izdvojene igre, kao prirodnu atmosferu za usvajanje znanja stvara i učenje kroz melodiju i ritam, a tu su vrlo značajne brojalice. Brojalice oslobađaju dječji govor, potiču na govornu aktivnost, motiviraju djecu da govore slobodno i točno, bogate rječnik, pridonose pravilnom izgovoru pojedinih glasova (č, ć, d, đ, dž, r, s), izgrađuju dikciju, naglasak, intonaciju,

smanjuju govorne smetnje. Aktivnosti s brojalicama motiviraju djecu na govorne igre prema vlastitom interesu. Za većinu djece brojalica je snažan poticaj govorne kreativosti. Izmišljaju se novi tekstovi, nadograđuje se stari i poznati tekst.

4. ULOGA SLIKOVNICE U DJETETOVU RAZVOJU

Prema Komisiji za knjižnične usluge za djecu i mladež HKD (2006) slikovnica predstavlja prvu djetetovu knjigu u kojoj je priča upotpunjena ili proširena i obogaćena ilustracijama ³. Slika, a samim time i slikovnica jeste svojevrsan medij za razvoj osjetljivosti primanja poruka iz vizualnog koda već u najranijoj dobi djetetova života (Petrović-Sočo, 1997). Slikovnica prati dječji razvoj, pa tako kvalitetna slikovnica „raste“ zajedno s djetetom. U skladu s dječjim razvojem mijenja se i potreba za slikovnicom. Djeci rane dobi potrebne su slikovnice bez teksta ili vrlo malo teksta, s više slika. Mlađem djetetu slike omogućuju učenje, uspoređivanje i povezivanje s pojavama i stvarima koje ga okružuju. Slikovnice koje predmete i pojave prikazuju realno potrebne su mlađoj djeci, jer je bitno djeci što realnije prenijeti informacije iz okoline. Djeci rane dobi potrebne su slikovnice koje sadrže glazbene elemente – pjesmice i brojalice. Ovakve vrste slikovnica kod djece potiču razvoj osjećaja za glasove, ritam i intonaciju govora. Svakako pri odabiru slikovnice treba uzeti u obzir individualne sposobnosti, znanja i potrebe djeteta, jer zanimanje za slikovnicu ovisi i o iskustvu koje dijete ima u svakodnevnom životu, u igri, ali i samim slikovnicama. Važnost koju knjiga ima u životu pojedinca neupitna je. Tako slikovnica, kao prva djetetova knjiga svakodnevno uveseljava, odgaja i obrazuje velik broj djece rane i predškolske dobi olakšavajući im na taj način otkrivanje suvremenog svijeta. Zahtjevnost slikovnice ovisi o dobi djeteta i zato je bitno prilagoditi slikovnicu uzrastu djeteta kako bi ga što više zainteresirala i potaknula na kreativnoo mišljenje. Aktivnosti vođene slikovnicama služe razvijanju slušne pažnje, izgovora, stabiliziranju glasa, proširenju djetetova vokabulara, učenju povezivanja izgovorene riječi sa slikom, pravilnom oblikovanju rečenica, smislenom govoru. Istraživanja su pokazala da djeca kojoj se čita i priča od najranije dobi brže usvajaju govor, pokazuju više interesa za okolinu, brže uče, bolje se snalaze u komunikaciji s drugima, razvijaju predčitalačke vještine i spremaju se za samostalno čitanje. Uloge slikovnice u razvoju djeteta su brojne. Funkcije ili uloge slikovnice međusobno se isprepliću, jer rijetko se jedna funkcija ostvaruje neovisno o drugoj, a posebno je to izraženo kod govorno-jezične funkcije.

³ <http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/132> (posjećeno 26. srpnja. 2019.)

Autori Čačko (2000) i Centner (2007) navode neke funkcije slikovnice i to:

- ✓ Informacijsko - odgojna
- ✓ Spoznajna
- ✓ Estetska
- ✓ Govorno-jezična
- ✓ Zabavna

Informacijsko - odgojna funkcija

Informacijsko-odgojna funkcija omogućuje djetetu da razvija svoje mišljenje kroz sposobnost analize, sinteze, usporedbe. Pomaže djetetu razumjeti uzročne veze između stvari i pojava, te kako doći do informacija ali i kako riješiti problem. Slikovnica djeci služi kao izvor znanja iz kojeg dobiva odgovor na pitanja i probleme koja ga zaokupljaju. Dijete će naučiti kako se služiti knjigama, te njihovu vrijednost (Čačko, 2000).

Spoznajna funkcija

Kroz slikovnice djeca bolje razumiju sebe, saznaju ono što ih zanima. Kroz slikovnice stvaraju nova znanja, jačaju prijateljstva, iznose svoja mišljenja i iskustva. Mnogo toga što dijete ne može doživjeti neposrednim iskustvom, ono može spoznati, doživjeti i naučiti kroz slikovnicu. Tu uočavamo socijalizacijsku i iskustvenu ulogu slikovnice. Slikovnica kroz svoj slikovni i tekstualni sadržaj djetetu omogućuje provjeru njegovih spoznaja, kao i znanja o stvarima, pojavama te mu pruža povratnu informaciju o njegovoj spoznaji (Čačko, 2000). Jednostavno rečeno dijete uči o svom okruženju, stvarima i pojavama koje su mu nepoznate.

Estetska funkcija

Treba naglasiti i značaj estetske uloge slikovnice, jer ona svojim likovnim izričajem razvija kod djece osjećaj za lijepo, utječe na ukus, djeluje na njihov intelektualni i emocionalni razvoj (Čačko, 2000). Jedna od zadaća je i kod djeteta izazvati i razviti različite emocije i doživljaje.

Govorno - jezična funkcija

Slikovnica potiče i podupire razvoj fonemske i fonološke osviještenosti djeteta, kao i morfološki i sintaktički razvoj. Dijete kroz slikovnicu usvaja nove riječi i proširuje

vokabular, upoznaje karakteristike teksta i način njegova funkcioniranja, ali razvija i predčitalačke vještine (Martinović i Stričević, 2011).

Zabavna funkcija

Ne smijemo zaboraviti zabavnu ulogu slikovnice, jer upravo kroz igru sa slikovnicom dijete uči, razvija maštu, a tu posebno treba naglasiti ulogu interaktivnih slikovnica, kroz koju dijete svakodnevno razvija maštu, širi vokabular, jača društvene i socijalne kompetencije.

Potrebno je naglasiti i društvenu ulogu slikovnice jer slikovnica je sredstvo putem kojeg društvo na najmlađe članove prenosi poželjne i pozitivne vrijednosti (povjerenje, odgovornost, iskrenost,...) i upravo kroz navedene vrijednosti slikovnice moguće je slikovnicu iskoristiti u radu s djecom predškolske dobi i upotrijebiti je kao čimbenik poticanja razvoja, izražavanja i stvaranja djece. Dobro odabrana slikovnica može pomoći da djelujemo na cjelokupan razvoj djeteta. Kroz slikovnice dijete upoznaje okolinu, uči imenovati stvari i pojave koje ga okružuju i samostalno verbalizirati. Na taj način slikovnica pridonosi i razvoju govora, kao i pažnje i koncentracije, pamćenja i logičkog zaključivanja. Djeca vole i „oživjeti“ priče kroz dramatizaciju postajući tako glavni likovi, a posebno ako sami mogu sudjelovati u izradi lutkica, scenografije. Kroz pozitivne i negativne likove i događaje djeca uče razliku između dobra i zla i počinju cijeniti i shvaćati pozitivno i dobro. Kroz slikovnice u skupini se mogu rješavati različite problemske situacije, jer djeca vole personalizirane likove u kojima mogu prepoznati situacije iz vlastitog života, te tako priče u slikovnici mogu biti vezane uz problemske situacije djeteta u svakodnevnom životu, poput zdravlja, razvoj djeteta, odnosa u obitelji i izvan nje, odnosa u odgojnoj skupini, osjećaja, ponašanja i osobina ličnosti djeteta. S obzirom na multifunkcionalnu ulogu slikovnice ona isto tako omogućuje rješavanje različitih problema na zanimljiv način. Tako slikovnica u svojoj multifunkcionalnosti može poslužiti kao materijal i poticaj za aktivnosti kroz koje potičemo djetetov cjelovit razvoj. Slikovnicom možemo direktno ili indirektno poticati djetetov tjelesni i psihomotorni razvoj, socio-emocionalni razvoj i razvoj ličnosti, spoznajni razvoj i govor, komunikaciju, izražavanje i stvaralaštvo.

4.1. SASTAVNICE, VRSTE I CILJEVI SLIKOVNICE

Sastavnice slikovnice

Tri najbitnije sastavnice slikovnice su: likovna dimenzija s posebnim naglaskom na boje (90%), ozračje u kojem su se slikovnice pojavljivale – spoj slike i glasa drage osobe koja je čitala (60%), dok je treća sastavnica aktivnost na koju se nastavljalo druženje sa slikovnicom (Visinko, 2000).

Vrste slikovnice

Slikovnice se dijele s obzirom na oblik, strukturu izlaganja, sadržaj, likovnu tehniku i sudjelovanje čitatelja.

Slikovnice po obliku dijele se na:

- ✓ Loporello
- ✓ Popo – up
- ✓ Nepoderive
- ✓ Slikovnice igračke
- ✓ Multimedijske, ali i elektroničke slikovnice (Martinović i Stričević, 2011).

Slikovnice mogu biti i narativne i tematske kada se radi o strukturi izlaganja.

Prema sadržaju slikovnice mogu biti vrlo raznolike, te ih je gotovo nemoguće podijeliti u skupine tema koje obuhvaćaju. Neke od najzastupljenijih tema su: životinje, svakodnevni život, abeceda, igra...

S obzirom na vrstu tehnike upotrijebljene pri oblikovanju likovne dimenzije slikovnice se dijele na fotografske, lutkarske, slikovnice stvarnih dječjih crteža i crteža umjetnika, strip – slikovnice, te interaktivne slikovnice.

Postoje i slikovnice kojima se dijete samostalno služi i one za koje je potrebno posredovanje roditelja, odgajatelja ili neke treće osobe (Martinović i Stričević, 2011).

Ciljevi slikovnice

Štefančić (2000, str. 89) navodi neke ciljeve slikovnice i to:

- ✓ upoznavanje boja i likova,
- ✓ zapažanje elemenata na cjelinama,
- ✓ buđenje dječje mašte, razvijanja smisla za lijepo,
- ✓ pripovijedanje pripovijesti,
- ✓ slovanje slova radi prepoznavanja i učenje,
- ✓ čitanje i stjecanje značenja pisane ili tiskane riječi,
- ✓ slušanje i razvijanje glazbene kulture,
- ✓ razvijanje psihomotoričkih sposobnosti,
- ✓ zadovoljavanje kreativnih potreba i
- ✓ odrastanje

4.2. INTERAKTIVNA SLIKOVNICA

Da bi se razumjela interaktivna slikovnica, potrebno je prvo objasniti pojam interaktivnosti. Interaktivnost se može definirati kao stupanj u kojoj komunikacijska tehnologija može stvoriti posredovano okruženje u kojem sudionici mogu komunicirati (jedan na jedan, jedan na više, više na više), sinkrono i asinkrono, te sudjelovati u uzajamnim izmjenama poruka (Batarelo-Kokić, 2015)

Interaktivnim slikovnicama u tradicionalnom smislu pripadaju i slikovnice igračke. Takve slikovnice zahtijevaju interakciju (potrebno je nešto otvoriti, pritisnuti, pomaknuti, zavrtjeti, složiti i slično).

Batarelo-Kokić (2015) slikovnice razvrstava prema četiri razine zastupljenosti interaktivnih sastavnica:

1. tiskane slikovnice s ilustracijama, s tekstom ili bez njega, a bez interaktivnih elemenata
2. tiskane slikovnice s ilustracijama, s tekstom ili bez njega, s vizualnim, zvučnim, glazbenim i interaktivnim sastavnicama

3. proširene tiskane slikovnice kod kojih je tradicionalni tiskani medij proširen sa zvukovima i mogućnošću interakcije s digitalnim sadržajem
4. digitalne slikovnice dostupne na različitim medijima

Današnjoj djeci može predstavljati problem slušanje priče ili čitanje slikovnice, jer su djeca danas izložena vanjskim, vizualnim podražajima i gotovim predodžbama, pa i mašta više nije spontana i treba je poticati (Velički, 2013). Autorica navodi da lutkarska predstava pomaže u poticanju mašte. Interaktivna slikovnica nastala na temelju neke priče sadrži i pokret i govor.

5. GLAZBENA INTERAKTIVNA SLIKOVNICA

Slikovnica kao medij upotrebljava dva koda komunikacije, odnosno umjetnička medija likovno i literarno predstavljanje stvarnosti.

Kao književna vrsta slikovnica je kombinacija likovnog i književnog izraza.

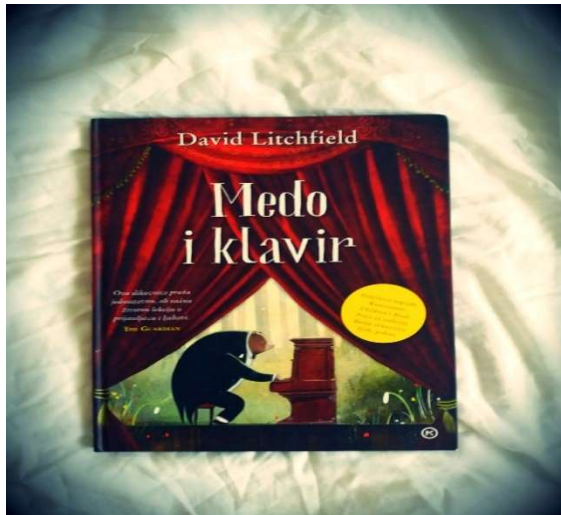
Izražavanje glazbenog doživljaja likovnim izrazom kroz aktivnosti pjevanja, slušanja i sviranja glazbe moguće je objediniti u interaktivnu glazbenu slikovnicu⁴.

U glazbenoj interaktivnoj slikovnici primjenjujemo aplikacije i lutke kao poticaj za igru. One služe djeci za igru i mogu ih djeca sama izraditi samostalno ili uz pomoć odgojitelja, a može ih izraditi i odgojitelj. Aplikacije i lutke koje se koriste u interaktivnoj slikovnici trebaju kod djece izazvati zanimanje i znatiželju te ih potaknuti na igru i istraživanje. Odgojitelj treba biti oprezan u izradi, jer treba paziti da djeci ne prezentira loše slike.

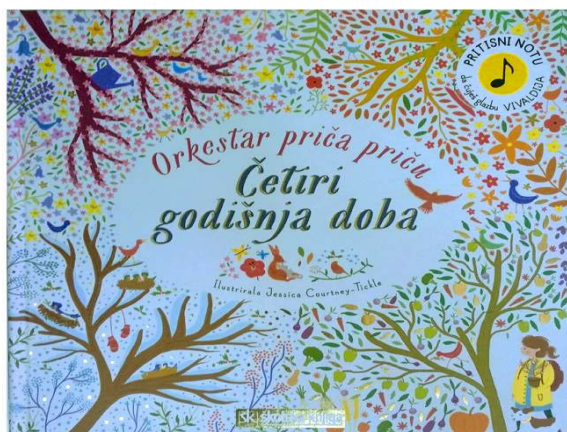
U vrtićima u izradi aplikacija i lutki za slikovnice najčešće se koriste reljefno izrezani likovi ljudi, životinja ili biljaka, ali mogu biti i trodimenzionalne. Materijali koji se koriste najčešće su tkanina, drvo, kamenčići, vuna i slični materijali, koji su prisutni u okolini djece.

Waldorfski vrtić koristi isključivo prirodne materijale u izradi aplikacija i lutki, na kojima je uvijek nešto nedovršeno, tako da djecu potakne na kreativnost i zamišljanje. Pojavom glazbenih slikovnica javlja se potreba opisivanja i definiranja nove vrste slikovnice namjenjene djeci rane i predškolske dobi. Glazba kako je već predhodno rečeno ima mnoga pozitivna djelovanja na dijete. Djeluje na fizički i intelektualni razvoj, omogućuje razvoj estetskog odnosa prema umjetnosti, ali ima i puno toga zajedničkog sa slikovnicom.

⁴ <http://odgojsglazbom-musica.hr/portfolio/knjiga-o-bojama/> (posjećeno 15. svibnja 2019.)

Slika 3. Glazbena slikovnica „Medo i klavir“ (<https://www.dinamikom.eu/blog/odgoj-obrazovanje-i-razvoj/665-glazba-i-slikovnice.html>)

Slika 4. Glazbena slikovnica „Četiri godišnja doba“ (<https://www.dinamikom.eu/blog/odgoj-obrazovanje-i-razvoj/665-glazba-i-slikovnice.html>)

Slika 5. Slikovnica o glazbi „Ritam Zvukolik“

(<https://www.dinamikom.eu/blog/odgoj-obrazovanje-i-razvoj/665-glazba-i-slikovnice.html>)

Navedeni primjeri su pozitivni i kvalitetni primjeri glazbenih slikovnica i slikovnica o glazbi. Dok je prvi primjer priča o glazbi, ljubavi i prijateljstvu, u drugom primjeru u avanturu se odlazi s djevojčicom i u jednom danu će doživjeti čaroliju izmjene svih godišnjih doba. Glazbeni predložak je djelo Antonija Vivaldija „Četiri godišnja doba“. Slikovnica uz priču sadrži i kratku biografiju skladatelja, rječnik glazbenih pojmova. Slikovnica Ritam Zvukolik je slikovnica o glazbi. Autorica Lucija Stanojević na vrlo zanimljiv i jedinstven način približava djeci svijet glazbe. Upoznaje ih s ritmom, zvukom, tonom i melodijom.

Navedeni primjeri slikovnica svaka na svoj način djeci nudi mogućnost da se upoznaju sa glazbom, nude razna znanja i informacije. Potiču i razvijaju dječju maštu, ali i daju mogućnost daljnjeg istraživanja i napredovanja na svim razvojnim područjima.

Kada glazbenim slikovnicama pridodamo interaktivne sastavnice dobijemo glazbenu interaktivnu slikovnicu, koja je drugačija, višedimenzionalna, pa time i višefunkcionalna. Po svojoj prirodi glazbena interaktivna slikovnica je korelacijski medij, umjetnički i odgojno obrazovni.

Posebnost glazbenih interaktivnih slikovnica je u tome osim što nude neposredan susret s pričom, pjesmom ili brojalicom, prenose priču i aktivno uključuju i dijete u kreiranje same priče. U interaktivnim slikovnicama dijete treba stisnuti gumb da bi čulo određeni zvuk, pjesmu, brojalicu ili glazbu, treba smjestiti likove iz priče u prostor, zapjevati zajedno s njima i svako ponovno čitanje priče stvara nove prilike za nove elemente u priči.

Interaktivna slikovnica, a samim time i glazbena interaktivna slikovica nudi djeci neposredni dodir s temom. Svaka stranica nudi nešto zanimljivo i novo, dovoljno da privuče dječju pažnju i interes, ali i da ih potakne na istraživanje, ponavljanje ili preradu.

Ovakvom vrstom slikovnice djeci se pruža novi poticaj za aktivnost. Listajući i istodobno igrajući se svako dijete izražava svoju kreativnost na svoj poseban i individualan, jedinstven način. Putem slikovnica možemo djeci približi i različite teme, kao što su boje, brojevi, životinje, emocije. Aktivnosti s interaktivnim slikovnicama djeci pružaju ugodno i poticajno okruženje za dobru zabavu u procesu učenja, jer igra je dječji prirodni način na koji najbolje uče. Djeca uz pomoć glazbenih interaktivnih slikovnica slušaju, doživljavaju pjesmu, brojalicu ili glazbu na nov način, istražuju, zaključuju, uče i na temelju svih ovih aktivnosti kreću u proces glazbenog izričaja.

6. PROCES STVARANJA I OBLIKOVANJA GLAZBENIH INTERAKTIVNIH SLIKOVNICA

U nastajanju i oblikovanju slikovnica treba se voditi činjenicom da su slikovnice dječji prvi udžbenici. Slikovnice u radu s djecom nastaju na više načina. Odgojitelji na različite načine pokušavaju iskoristiti prednosti glazbe i slikovnice, te to objedinjuju u glazbene interaktivne slikovnice.

Glazbene interaktivne slikovnice nastaju na više načina, a neki od načina su:

- ✓ Stvaranjem slika, oslikavanjem sadržaja postojećih popularnih pjesama
- ✓ Osmišljavanjem slikovnih kartica na poznate tradicionalne pjesmice
- ✓ Na melodiju poznatih tradicionalnih pjesama nastaju novi stihovi i samim time i nove glazbene slikovnice
- ✓ Ubacivanjem pjesmice i /ili brojalice unutar priče /slikovnice
- ✓ Oslikana muzika (bez teksta) / umjetnički doživljaj slušane muzike
- ✓ Raspjevane / opjevane priče – tekst priče se uglazbljuje.

U radu s djecom treba odabrati pogodan tekst (priču, pjesmu, brojalicu). Tekst treba biti prilagođen dobi djece, ali treba i omogućiti da glazba neprimjetno uđe u događaje i da za svoj izraz ima dovoljno prostora u razvoju same priče.

Kako bi dijete stvorilo nešto novo, kreativno i originalno, ono treba baratati određenim elementima čijom će kombinacijom oblikovati svoj proizvod, koji će biti drugačiji.

Umjetnički senzibilitet djeca spontano žive kroz igru i istraživanje i na taj način nastaju njihova „mala umjetnička djela“ koja su spoj nekih njima već poznatih elemenata. Ovakav način stvaranja nudi glazbena interaktivna slikovnica.

Primjeri glazbenih interaktivnih slikovnica koje su nastale u radu s djecom u dječjem vrtiću

Slika 6. Glazbena interaktivna slikovnica

Slika 7. Primjer glazbene interaktivne slikovnice o glazbi

Kroz igru sa slikovnicom djeca izmišljaju melodiju i tekst, ali isto tako izmišljaju melodije na već poznate tekstove, ali i obrnuto izmišljaju tekst na već poznatu i zadanu melodiju.

Manasteriotti (1973) navodi izmišljanje glazbe za priču. Ovakva glazbena dramatisacija potiče kreativnost kod djece i stvaralačku aktivnost. Potrebno je odabrati priču koja ima više likova, koji izvode radnju prikladnu za oponašanje osnovnim pokretima. Djecu prvo treba upoznati s pričom, a u prepričavanju postepeno uvoditi dijaloge, za koje djeca izmišljaju melodije. Nakon što više puta ponovimo priču i djeca

usvoje dijaloge i melodiju, možemo krenuti s dramtizacijom tj djeci ponuditi interaktivnu slikovnicu. Neka djeca će tako imati uloge u kojima govore ili pjevaju, druga djeca će izvoditi tekstove kao zborsku recitaciju, a treći će svirati kao „orkestar“.

U nastavku je primjer slikovnice gdje su djeca uz pomoć odgojitelja pjesme iz priče otpjevali na melodiju nekih poznatih, ali i nepoznatih dječjih pjesmica.

Primjer pjesmice iz slikovnice Hrabri Tigrić (tekst je napisala odgojiteljica Lj. Pukec, a glazbu odgojiteljica H. Duić) (audio zapis br. 1):

Šuti, šuti

Šuti, šuti, što to šuši?

Vjetar puše, grane njiše,

Listićima pjesmu piše, šššššššš

Šuti, šuti, što je tko je?

To u šumi mišić kiše,

Šapicom si njušku briše, šššššššššš

Šuti, šuti, što to šumi?

To u šumi potok teče

Kapljicama glumi cvijeće, šššššššššš

Kapljicama glumi cvijeće.

Slika 8 : Interaktivna glazbena slikovnica „Hrabri Tigrić“

6.1. GLAZBENA INTERAKTIVNA SLIKOVNICA I BROJALICE

Jedan od načina nastajanja glazbene interaktivne slikovnice je slikovnica prema brojatici. Ovakve slikovnice vrlo su važne u ranoj dobi, jer su djeci u toj dobi prihvatljive iz više razloga.

Brojalica ima vrlo veliko značenje u dječjem razvoju. Njeguje razvoj govora, utječe na tjelesni razvoj djeteta, na psihomotorne i socioemocionalne sposobnosti, na razvijanje govorne kreativnosti. Slušanje i ponavljanje brojalice pomaže u razvoju istančanosti sluha, te dijete uči prepoznavati različite slogove. Brojalica je snažan poticaj kod djece u izmišljanju novih tekstova, a kada uz riječi poznate brojalice djeca imaju ponuđenu interaktivnu slikovnicu, gdje su im ponuđene lutkice, konkretni predmeti, glazbala, to kod djece pobuđuje još veći interes za istraživanjem i nadograđivanjem postojećeg znanja.

Brojalica je snažan intelektualni i glazbeni poticaj, pomaže u razvijanju glazbenih i govornih sposobnosti i vještina. U radu s djecom rane i predškolske dobi brojatica je vrlo zastupljena, jer je djeci pristupačna i lako pamte. Gospodnetić (2015) brojaticu smatra vrstom glazbe, s obzirom da ima svoj ritam, glazbeni oblik i sve ostale elemente osim melodije i harmonije. Djeci rane i predškolske dobi prihvatljiva je i zanimljiva jer iskazuje elementarnost, kratkoću i jednostavnost. Slogovi se lako izgovaraju, a i vrlo često su slogovi sastavljeni od jednog samoglasnika i dva suglasnika. Brojalice razlikujemo po duljini, ritmu, prigodnosti, raspoloženju i prostoru.

U sljedećem primjeru djeca koriste ponuđene lutkice uz brojalice o životinjama. Dok slažu životinje pomiču ih u ritmu i/ili metru, slažu ih po količini ili po bojama. Mogućnosti su velike i sve ovisi o djeci u kojem će smijeru krenuti. Odgojitelj prati dječju aktivnost, te imajući u vidu dječji glazbeni razvoj, ali i opći psihofizički razvoj, aktivnosti dodaje ili oduzima elemente.

Primjer 2.

Žuri, Žuri

Žuri, žuri patka stara,
Sigurno je blizu bara,

Iza nje se preko brijega,
raspjevana pačad gega.

Primjer 3.

Ispade mi mrvica

Ispade mi mrvica!

Ispade mi mrvica!

Gdje je ta mrvica?

Izjela je grlica!

Gdje je ta grlica?

Otišla je putem.

Gdje je taj put?

Zarasla ga trava!

Gdje je ta trava?

Popasla je krava!

Gdje je ta krava?

Otišla je u štalu!

Gdje je ta štala?

Rastočili je crvi!

Gdje su ti crvi?

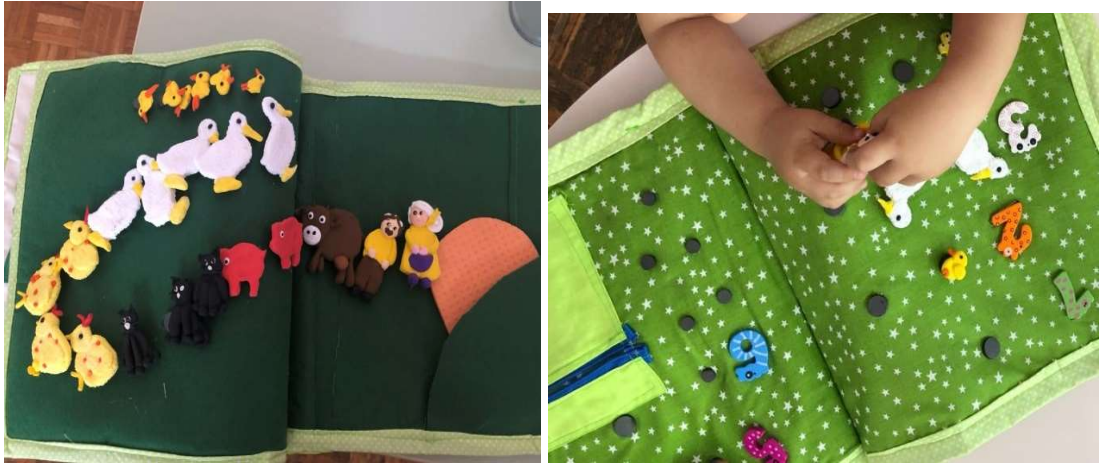
Pojela ih koka!

Gdje je ta koka?

Snijela je jaje!

Gdje je to jaje?

Pojela ga djeca!

Slika 9. Interaktivna slikovnica „Djed i repa“

Nakon igre sa interaktivnom slikovnicom i korištenih više brojlica o životinjama, tijekom zajedničke igre odgojitelja i djece nastala je nova pjevana brojlica. Kako je već rečeno brojlica je snažan poticaj kod djece u izmišljanju novih tekstova. Brojlica je za brojnu djecu snažan poticaj govorne kreativnosti. Kada uz riječi poznate brojlice djeca imaju ponuđenu interaktivnu slikovnicu, interes za istraživanjem je još veći, ali mogućnosti za kreativno izražavanje su svakako šire.

Primjer 4. Novonastala brojlica kao rezultat dječjeg stvaralačkog izraza

Naše životinjice

Jedna krava, jedan muuuuuuu,

Kva – kva – kva i patka dva.

Prašćića imat tri, onk – onk,

Prebrojmo ih sada svi.

Jedan , dva, tri.

6.2. GLAZBENA INTERAKTIVNA SLIKOVNICA I OZVUČENA PRIČA

Ježeva kućica autora Branka Ćopića je priča u stihu, odnosno pjesma, zapravo basna u stihu. Jedno je od književnih djela koja ostaju zapamćena za cijeli život. Napisana je vrlo jednoostavnim jezikom te prepuna humora. Cijela audio priča dostupna je i na Youtube –u ⁵, te uz slušanje tog zapisa nastala je interaktivna slikovnica. Glazba koja je napravljena povodom lutkarske predstave koristi se i u slikovnici. Djeca na početku pjevaju, odnosno izgovaraju tekst dok im u podlozi svira audiozapis, dok kasnije sami koriste melodiju i kroz igru s likovima iz priče pjevaju ili govore tekst u ritmu i melodiji. U ovoj slikovnici koja je nastala prema audio priči glazba je kulisa te djeca ne uče izravno o glazbi ili instrumentima. No, dakako, znamo da djeca uče integrirano te im ovakvim audio pričama i interaktivnim slikovnicama gradimo temelje za slušanje i raspoznavanje zvukova raznih instrumenata.

Slika 10. Interaktivna slikovnica „Ježeva kućica“

⁵ https://www.youtube.com/watch?v=HCTevUb2xOw&list=RDHCTevUb2xOw&start_radio=1&t=36
Ježeva kućica audio priča (posjećeno 20. svibnja 2019.)

7. ULOGA ODGOJITELJA U NASTANKU GLAZBENE INTERAKTIVNE SLIKOVNICE

Profesija odgojitelja je složena, dinamična i kreativna, te se temelji na kontinuiranom profesionalnom razvoju i stalnom usavršavanju. Odgojitelj treba posjedovati mnoge kompetencije, ali možemo reći da su temeljne kompetencije dobrog odgojitelja otvorenost, spremnost i sposobnost na cjeloživotno učenje. Odgojitelj treba biti spreman na konstantno profesionalno napredovanje, treba biti otvoren za nove spoznaje te na trajno usavršavanje. U današnjem vremenu kada ima mnogo izazova i društvenih zahtjeva u dječjem okruženju što dovodi do potrebe za redovitim propitivanjem kompetencija odgojitelja te prilagođavanje novim situacijama (Habuš-Rončević, 2014). Da bi odgojitelj bio uspješan u svom radu treba ovladati mnogim vještinama. Počevši od kreiranja materijalnog konteksta, praćenja interesa djeteta, ponude materijala i poticaja. On zajedno s djecom traži odgovore na pitanja koja ih zanimaju, promatra djecu u aktivnosti, sudjeluje kao suigrač, usmjerivač i poticatelj, planira i organizira aktivnosti koje djecu vode dalje, u daljna istraživanja u skladu s potrebama, interesima i razvojnim mogućnostima djece. Odgojitelj u svemu što radi i priprema za djecu uvijek je model kojeg djeca promatraju i oponašaju.

Odgojitelj kreiranje glazbenog konteksta treba pomno isplanirati. Dječje okruženje treba biti ispunjeno nježnim, ugodnim zvukovima, koji stvaraju i podržavaju mirno raspoloženje. Na ovaj način potičemo dječje zanimanje za zvukove iz okoline, ali i razvoj samih sposobnosti. Kvalitetnim i planiranim glazbenim kontekstom odgojitelj stvara uvjete za postupno razvijanje glazbenih sposobnosti i to: slobodno glazbeno izražavanje, zamišljanje, bogaćenje spoznajnog i emocionalnog svijeta, razvoj interesa za glazbu, slušanje zvukova. Vrlo je važno da se dječji susreti s glazbom ostvaruju putem igre, jer kroz igru dijete se razvija, uči i bogati svoja prva iskustva.

U području metodike glazbene kulture potreba za usavršavanjem je u skladu sa zahtjevima današnjice, koja je prepuna svakodnevnih promjena i sa humanističkom koncepcijom ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Ritmu današnjeg života, koji je vrlo ubrzan i svakodnevno stresan, potrebna je glazba više no ikada, kako odraslima tako i djeci (Habuš-Rončević, 2014).

Vidulin (2016) navodi da je istraživanje koje je provedeno u Istarskoj županiji pokazalo da pojedini odgojitelji uglavnom koriste pjevanje kao najčešću glazbenu

aktivnost te tako zanemaruju ostale glazbene aktivnosti poput sviranja raznih instrumenata, slušanja klasične glazbe, audiopriča i mnogih drugih aktivnosti.

Uloga odgojitelja prema novoj paradigmi je usmjerena na razvoj kreativnog i kritičkog glazbenog mišljenja djece te razvoj dječjih glazbenih kompetencija. Glazbene aktivnosti kako je već rečeno ne potiču samo razvoj glazbenih kompetencija nego doprinose cjelokupnom razvoju djece.

Uloge odgojitelja u svakodnevnom radu s djecom rane i predškolske dobi su mnogostruke, pa tako i u planiranju kvalitetnog glazbenog okruženja koje će kod djece izazvati interes i zanimanje. Kroz svakodnevni rad i pokušaje da djeci na zanimljiv i prihvatljiv način približe glazbu nastaju glazbene interaktivne slikovnice. Odgojitelj tako u aktivnosti nastanka glazbene interaktivne slikovnice ima mnogo uloga, pa je odgojitelj tako motivator, posrednik, suigrač, opskrbljivač. Sami proces nastanka glazbene interaktivne slikovnice je specifičan i zbog toga jer ju djeca i odgojitelji stvaraju zajedno, te na taj način produbljuju svoj odnos. Odgojitelj u stvaranju slikovnice sudjeluje izravno, dok u igri sa slikovnicom sudjeluje neizravno, kao posrednik, uključuje se kada vidi da djeci treba pomoć ili kada djeca zatraže pomoć. On treba mnogo znati, ali i biti sposoban zapaziti i osjetiti ljepotu glazbe kako bi svoje stavove mogao prenijeti na djecu. Odgojitelj ima i ulogu da usmjerava aktivnost prema suradničkom učenju djece. Dokumentacijom koju prikuplja (fotografije, audiozapisi, videozapisi, dječji radovi i sl.) odgojitelj nastojati razumjeti i poticati dječje interese i njihov kako sadašnji, tako i daljni glazbeni razvoj te na temelju toga planira buduće glazbene poticaje (Habuš-Rončević, 2014). Kompetentan odgojitelj u aktivnosti, ne samo glazbenoj, prati djecu, njihove potrebe i interese te razvojne mogućnosti (Habuš-Rončević, 2014), te na osnovu podataka planira daljne aktivnosti.

Ako su svakodnevno ili vrlo često u doticaju s glazbom djeca će zavoljeti glazbu. Pokazat će interes za glazbu, ali i aktivno se baviti glazbenim aktivnostima (Habuš-Rončević, 2014). Zadatak odgojitelja jest da kroz proces nastanka glazbene interaktivne slikovnice razvija interes za glazbu te pokuša zainteresirati djecu da se uključe u ponuđene glazbene aktivnosti, ali i da uputi djecu u samu glazbu, omogućiti im da otkriju ljepotu glazbe. Najvažniji didaktički principi kojima se odgojitelj treba voditi u radu s djecom, pa tako i u glazbenim aktivnostima su: princip primjerenosti, princip doživljaja, princip interesa i princip individualnog pristupa. Glazbeni odgoj se treba organizirati tako da osigura glazbeni razvoj cijele skupine i osjećaj pripadnosti u djece, ali i da se sposobnosti svakog pojedinog djeteta uspiju razviti (Manasteriotti,

1975). Pa tako Gospodnetić (2011, str. 116-119) navodi načine poticanja dječjeg stvaralaštva koje odgojitelj može primjenjivati u svom radu:

- stvaranje zvukova koji nisu uobičajeni; npr. gužvanje šuškovog materijala,
- osluškivanje i oponašanje; npr. osluškivanje pada nekih predmeta s određene visine, razlikovanje zvukova pri padu teških i lakih predmeta,
- samostalno izrađivanje zvečki; djeca izrađuju zvečke i pune ih raznim sitnim materijalima poput graha, tjestenine, kamenčićima,
- odgonetanje zvukova; igrom djeca pokušavaju pogoditi koji je instrument iza paravana,
- ozvučena pjesma/priča; oponašanje životinja ili pojava iz prirode svojim glasom ili na udaraljka dok se pjeva ili pripovijeda,
- oponašanje zvukova ustima; dječje oponašanje zvukova kao što su zvukovi životinja, vozila, kućanskih aparata,
- ritmizirani govor; govorenje u ritmu, djeca upućuju drugu djecu što raditi,
- mali orkestar; sviranje na udaraljka,
- sviranje po svom tijelu (bodypercussion ili tjeloglazba); zvučni kontakti, pokrete tijela koji stvaraju zvuk, pljeskanje.

Niže navedeni načini poticanja dječjeg glazbenog stvaralaštva koji nisu usko vezani uz upotrebu glazbenih instrumenata, no u metodičkom su smislu neodvojivi od gore navedenih (Gospodnetić, 2011, str. 113-119):

- slušanje glazbe uz plesanje; odgojitelj upućuje djecu kako da se pokreću, neka se opuste pod zvukovima pjesme i puste da ih pjesma ponese,
- slušanje glazbe uz likovno izražavanje; dječje crtanje, slikanje ili modeliranje tijekom slušanja glazbe, djeca crtaju, slikaju i modeliraju ono na što ih neka skladba podsjeća,
- izgovaranje slogova; odgojitelji izgovaraju slogove određenom brzinom, gustoćom ili visinom, a djeca potom to ponavljaju,
- mijenjanje riječi; mijenjaju se riječi u nekoj poznatoj brojalici ili pjesmi,
- mijenjanje melodije; mijenjanje melodije u poznatoj pjesmi,

- mijenjanje tempa; mijenjanje tempa u poznatoj pjesmi ili brojatici,
- mijenjanje dinamike; mijenjanje dinamike u poznatoj pjesmi ili brojatici,
- mijenjanje ritma; mijenjanje ritma u poznatoj pjesmi ili brojatici,
- mijenjanje naglasaka; mijenjanje naglasaka u poznatoj pjesmi ili brojatici,
- postavljanje glazbenih pitanja; razvijanje osjećaja za glazbeni oblik, odgojitelj treba pokušati utjecati da duljina dječjeg pjevanog odgovora bude dugačka poput pitanja,
- završavanje nedovršenih glazbenih fraza
- pjevani govor; pjevanje cijeli dan ili pjevanje samo dogovorenih riječi.

Kako bi navedene aktivnosti djeci bile prihvatljivije i zanimljivije odgojitelji ih nastoje uklopiti u aktivnosti s glazbenim interaktivnim slikovnicama, pa tako kroz jednu glazbenu interaktivnu slikovnicu odgojitelji mogu na više načina potaknuti dječje glazbeno stvaralaštvo.

8. GLAZBENA INTERAKTIVNA SLIKOVNICA KAO SREDSTVO POTICANJA RAZVOJA GOVORA

Dijete ne treba prisiljavati na uključivanje u neku aktivnost. Aktivnost treba biti zanimljiva i na neki način probuditi dječji interes, te privući dječju pažnju. Slikovnica je medij koji inače privlači dječju pažnju, ali je iskustvo u vrtiću pokazalo da interaktivne slikovnice ne samo da privlače dječju pažnju, nego pomažu da se ta pažnja produži, potakne ih na istraživanje, kreativno mišljenje, te nadogradnju dječjeg postojećeg znanja.

Glazbena interaktivna slikovnica stvara različite situacije za igranje, a igra je za dijete rane i predškolske dobi najprirodniji način učenja. Važno je znati da poticanje govora treba objediniti zajedno s poticanjem ostalih psihofizičkih funkcija, jer govor nije izolirana funkcija.

Dijete rođenjem donosi na svijet predispozicije za učenje govora. Svako dijete ima anatomske i glasovne mogućnosti da nauči glasove jezika, a ostvaruju se u interakciji djeteta s okolinom. Rano djetinjstvo smatra se osjetljivim razdobljem za usvajanje govora, pa je jako važno u tom periodu da dijete ima primjerenu socijalnu stimulaciju. Kako bi proces stimulacije bio prirodan i djeci zanimljiv i ugodan, potrebno je aktivnosti planirati tako da istodobno potiču govor, ali i druge funkcije.

Starc i suradnici (2004) navode da razvoj govora teče u nekoliko aspekata:

1. glasovni (fonološki razvoj)
2. rječnički (značenjski / semantički) razvoj
3. razvoj gramatike govora
4. komunikacijski (pragmatički) razvoj
5. razvoj znanja o govoru (metalingvistička svijest).

Dva osnovna razdoblja preko kojih se može pratiti razvoj govora su predverbalno i verbalno razdoblje. U predverbalnom razdoblju dijete usvoji i ovlada važnim funkcijama koje omogućuju lakše svladavanje jezika. Posebno važne funkcije su intonacija i ritam koje djeca vrlo rano percipiraju i oponašaju.

Verbalno razdoblje započinje pojavom prve riječi. Kako govor djeteta napreduje, sve više se uočava kreativnost kao još jedno važno obilježje. Dijete s navršene tri godine

života može smišljati priče. Osim priča, dijete kreira i riječi, pa tako nastaju neologizmi i izvedenice iz standardnog rječnika. Dijete taj način popunjava svoj vokabular.

Djeca se rado igraju igre uloga, pa tako govore u ime neke druge osobe, nekog lika iz poznate priče lutke, predmeta ili životinje. Djeca imaju poseban osjećaj za ritam i melodiju jezika, pa vole jezične igre i sparivanje riječi po ritmu, kontrastu ili rimi.

Razvoj govora je aktivan proces te svako zdravo dijete uz dobre poticaje okoline usvaja s lakoćom.

Razvoj fine motorike također je jako bitan i izravno utječe na razvoj govora (Posokhova, 2008). Važan dio govorne stimulacije je razvijanje fine motorike prstiju. Autorica navodi da su igre s različitim malim drvenim figurama jako korisne za razvoj fine motorike šake, a opet kod djece razvija maštu, a to je upravo ono što nudi interaktivna slikovnica. Dijete dok se igra s figurama i elementima slikovnice koji su od različitih materijala, te različitih struktura uspješno razvija finu motoriku šake koja ne samo da je bitna za razvoj govora nego i za pisanje, ali i sviranje različitih instrumenata.

Kako je već prije navedeno dijete prirodno istražuje okolinu rukama. Taktilnim osjetom dijete percipira različite materijalne strukture, dimenziju, funkcionalnost i zvučnost različitih predmeta. Dakle što su dječji prsti aktivniji, to se bolje ostvaruje govorni, emocionalni i intelektualni razvoj. Autorice Herljević i Posokhova (2002) navode da je djeci lakše prihvatiti govorno gradivo ako je ritmično i dostupno vizualiziranju. Ritmične i slikovite pjesmice dijete uči spontano i bez naprezanja, a pogotovo ako se te pjesme uče uz pokret, lutke ili neke druge aplikacije.

Govor je ritmički određen sam po sebi. Guberina (prema Šmit, 2001) ističe da je ritam najvažniji u usvajanju jezika. Ritam prethodi govoru i harmoniji tijela. Ritam je vodič u usvajanju govora, dok je tijelo najosjetljivije na niske frekvencije pa je prema tome i nosilac intonacije i najbolji učitelj govorne intonacije. Tonove razlikujemo po visini, a izmjenu tonova prepoznajemo kao ritam. Međusobnim djelovanjem ritma i tona nastaje melodija, koja može biti pjevana ili svirana. U melodiji izgovoreni glasovi, tonovi i riječi mogu biti različitog trajanja i visine.

Slušanje ima veliku ulogu u razvoju govora, kao i sadržaji koji se djetetu nude stoga su glazbene interaktivne slikovnice jedan od dobrih načina pomoću kojih možemo utjecati na razvoj govora. Glazbene interaktivne slikovnice razvijaju slušanje i sadržajno su zanimljive, ali i bliske djeci. U igri s glazbenim interaktivnim slikovnicama dječje govorno stvaralaštvo dolazi do izražaja.

Glazbena interaktivna slikovnica, a pogotovo ona koja je nastala prema brojalici obogaćuje govornu komunikaciju i razvija glazbene sposobnosti, vještine i osobine djeteta. Razvijaju osjećaj pripadnosti kolektivu, osjećaj individualnosti, samoaktivnost i stvaralačke sposobnosti, ali i doživljaj samog sebe u prostoru i vremenu.

Dva glazbena elementa, ritam i melodija najvažniji su za sposobnost reproduciranja bilo kojeg oblika muziciranja i odgoj glazbenog sluha. Ako usporedimo, za razumijevanje govora djeteta ili odraslog čovjeka bitne su dvije osnovne sastavnice govora i to: ritam i intonacija (Šmit, 2001). Ritam i pjevani glas vrlo su bliski, ali i potrebni za pravilan razvoj djetetova govora. Oni u dječji prvi zvučni doživljaj, jer djeca od samog rođenja doživljavaju i upijaju ritam na različite načine.

Kada u planiranim aktivnostima istodobno razvijamo različite načine izražavanja glazbom, govorom i pokretom dobit ćemo puno bolje rezultate, nego da se koriste kao zasebne discipline (Happ i Happ, 2004).

Vrlo važno je zato u planiranim glazbenim aktivnostima kao što su glazbene interaktivne slikovnice znati ulogu glazbenih vrednota u službi govora. Osnovne strukturalne sastavnice govora su intonacija, ritam, intenzitet, napetost i vrijeme za pauzu. Između glazbenih i jezičnih elemenata u vredotama govornog jezika vidimo povezanost između jezičnih i glazbenih elemenata (Šmit, 2001).

Intonacija označava određenu visinu na kojoj se izgovara svaki glas. Intenzitet je povezan s intonacijom, a mi ih osjećamo u cjelini. Običnim uhom lakše razlikujemo nijanse tona u govoru nego nijanse intenziteta.

Ritam je pravilna izmjena zvukova. Dva su osnovna govorna naglasaka: rečenični naglasak i naglasak riječi. Glazbeni ritam određuju odnosi između zvukova različite jačine i trajanja. Posebna osobina ritma je što može postojati i bez glazbenih elemenata. Može postojati sam i dovoljan mu je samo zvuk pokreta, zvuk udarca ritma, dok obratno nije moguće. Bez ritma glazba ne može biti.

Melodija je slijed tonova različite visine i trajanja koje se izvode uzastopno. Melodija pruža djetetu zvučnu stimulaciju koja razvija osjećaj za promjenu visine glasa, koja je uz razvoj percepcije ritma bitan faktor u pravilnom razvoju govora (Šmit, 2001).

Dinamika je stupanj glasnoće tonova. Dva osnovna stupnja su: piano (p) i forte (f). Ono što je dinamika u glazbi to je intenzitet i promjena intenziteta u govoru. Dinamikom razvijamo osjećaj za intenzitet koji nam služi u fonetskoj korekciji.

Tempo je određena brzina kojom izvodimo kompoziciju ili pjevamo neku melodiju. Ono što je tempo u glazbi to je vrijeme u govoru. Glazba djeluje pozitivno na cijeli organizam, a posebno na razvoj govora, pa tako glazbene interaktivne slikovnice mogu nam pomoći u poticanju razvoja govora. Glazbene i govorne vrednote u istraživanjima dovedene su u vezu, te se jasno vidi kakav utjecaj glazba ima na razvoj govora.

9. GLAZBENE INTERAKTIVNE SLIKOVNICE U ODGOJNO – OBRAZOVNOJ PRAKSI U DJEČJEM VRTIĆU

U dječjim vrtićima glazbene aktivnosti sastavni su dio odgojno-obrazovnog procesa i provode se svakodnevno. Glazbenim aktivnostima djeca u najranijoj dobi započinju s upoznavanjem glazbe i osnovne glazbene terminologije na prirodan, aktivan i njima prilagođene načine. Glazbene aktivnosti pažljivo su planirane kako bi potaknule prirodan tijek razvoja i omogućile djeci napredak.

Pozitivan primjer glazbene aktivnosti u dječjem vrtiću je svakako glazbena interaktivna slikovnica koja nastaje u suradnji djece i odgojitelja. Svakodnevni život odraslih i djece je ispunjen radom, igrom, rješavanjem problema, zabavom i raznodom, a sve te aktivnosti pozitivno djeluju na cjelokupan rast i razvoj djece (Peteh, 2003.). Vođeni ovakvim mislima nastaju razne aktivnosti gdje se djeci omogućuje da stječu nova iskustva.

Radoš (2010) napominje kako većina autora smatra da se u razdoblju oko treće godine života, u zavisnosti od društvenih uvjeta i kvaliteti glazbene stimulacije javljaju razlike u dječjim glazbenim reakcijama. Razdoblje od treće do šeste godine predstavlja veću mogućnost dječjeg glazbenog razvoja, stoga će, ovisno o stupnju razvoja djece i kvaliteti dotadašnjeg glazbenog odgoja, biti moguće u tom razdoblju postići konkretnije rezultate.

Proučavajući glazbene sposobnosti predškolske djece, znanstvenici su uočili da već od najranije dobi djeca pokazuju zanimanje za glazbu. Već u dobi od četiri do šest mjeseci dijete reagira na glazbeni podražaj prekidom aktivnosti koju je do tada obavljalo (pa i sisanje), okreće se prema izvoru zvuka i pokazuje znakove zadovoljstva. To ukazuje da je u pitanju emotivno, a ne samo tjelesno iskustvo ugone. Psiholozi su zaključili da se iz te sklonosti prema glazbenom zvuku kasnije razvija i govor i pjevanje.

Promatrajući dječju reakciju na glazbu, vidimo da djeca spontano pjevaju, plešu, sviraju udaraljke, igraju se baš onako kako bi trebala. Odgajatelj im samo treba ponuditi nove sadržaje, pjevajući, svirajući na udaraljka uz točan način izvođenja metra uz pjevanje ili slušanje glazbe (primjerice uz ples).

Djeca putem osmišljenih glazbenih aktivnosti upoznaju mogućnost glazbenog govora, izražavaju se zvukovnim sredstvima- glasom, zvukovima tijela i udaraljka.

Uvođenjem glazbenih interaktivnih slikovnica u odgojno obrazovni proces povećava se zainteresiranost za samu slikovnicu, jer interaktivne slikovnice privlače veći broj djece. U igri s interaktivnom slikovnicom viša je razina motivacije za istraživanjem, duža koncentracija u aktivnosti. Treba istaknuti integrirani pristup koji potiče sva razvojna područja, djeluje holistički na razvoj djece. Treba istaknuti socio-emocionalni i govorno-jezični razvoj. Djeca se kroz spontanu igru s glazbenim interaktivnim slikovnicama poistovjećuju s likovima iz priče, razvijaju empatiju prema likovima, ali i ta znanja koja su preradili u priči prenose i u stvarne odnose, odnose s vršnjacima. Također djeca u igri s glazbenom interaktivnom slikovnicom uče regulirati emocije.

Kroz manipulaciju lutkama i drugim aplikacijama iz slikovnice djeca spontano bogate rječnik. Interaktivne slikovnice u vrtiću vrlo su važne jer potiču djecu na sudjelovanje i odlučivanje. Kod djece glazbene interaktivne slikovnice produžuju koncentraciju, ali i povećava se zanimanje za brojalice, pjesme, priče i glazbu. Igra sa slikovnicom koja sadrži interaktivne sastavnice više aktivira i angažira djecu, te u ovoj igri provode više vremena.

Glazbena interaktivna slikovnica u vrtiću predstavlja vrlo važan poticaj, jer nudi neposredni dodir s temom koja se obrađuje, koja je djeci trenutno zanimljiva i aktualna. Svaka slikovnica nudi novi jedinstveni doživljaj, a isto tako svaka stranica slikovnice nudi nešto novo, dovoljno da održi dječji interes, ali i neprestano nudi priliku za istraživanje, preradu i /ili uvježbavanje.

Uz razvoj govora kao temeljnog cilja slikovnice, glazbena interaktivna slikovnica uključuje sadržaje za poticanje socio-emocionalnog razvoj, psihomotornog razvoja, a posebno fine motorike šake. Daje priliku za kognitivni razvoj, ali i razvoj predmatematičkih i predčitačkih vještina, rješavanje različitih problemskih situacija, razvoj mašte i kreativnosti. Izradom vlastitih slikovnica, koje su jedinstvene, djeca se mogu usmjeriti na jednu određenu tematiku, isto tako se može i ostvariti kvalitetno vrijeme u zajedničkom radu i izradi slikovnica s djecom.

9.1 PROVOĐENJE GLAZBENIH AKTIVNOSTI U ODGOJNO – OBRAZOVNOJ PRAKSI

Imajući u vidu spoznaje o razvoju djetetovih glazbenih sposobnosti, glazbene aktivnosti potrebno je osmisliti tako da ih je moguće realizirati kroz igru kako bi se što uspješnije ostvario cilj glazbenog odgoja, a to je estetski odgoj, ističe hrvatska glazbena pedagoginja Snježana Dobrota. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014) kao temeljnu ulogu predškolskog odgoja i obrazovanja navodi stvaranje uvjeta za potpun i skladan razvoj djetetove osobnosti, pa je stoga jako važno stvoriti preduvjete kojima će se podržati cjeloviti djetetov razvoj, gdje će umjetničko područje biti ravnopravno s ostalim područjima. Glazbene aktivnosti, stoga trebaju biti pažljivo planirane kako bi potaknule prirodan tijek razvoja i omogućile djeci napredak. Aktivnosti i glazbene poticaje treba planirati tako da su prikladani dječjoj dobi, da nude nešto zanimljivo i djeci privlačno, da omogući djeci prostor za napredak i istraživanje. Treba biti pažljiv u odabiru, jer ako su poticaji prezahtjevni djeca će izgubiti interes i motivaciju, a time i mogućnost i priliku za napredak i učenje, ali isto tako poticaji ne bi trebali biti djeci prelagani i ne nuditi im mogućnost istraživanja. Glazbenim odgojem razvijamo sposobnosti kod djece koje možemo podijeliti na senzorne ili perceptivne, izražajne, kreativne, manualne, intelektualne i ostale sposobnosti. U glazbene aktivnosti Dobrota svrstava pjevanje, glazbene igre, pokret uz pjevanje i uz glazbene igre, brojalice te slušanje glazbe, dok Gospodnetić (2011) navodi šest najčešćih vrsta aktivnosti koje se provode u dječjem vrtiću: igre s pjevanjem, obrada pjesme, obrada brojalice, aktivno slušanje glazbe, poticanje dječjeg stvaralaštva i sviranje na udaraljka, ali također ističe da se najčešće koriste igre s pjevanjem, obrada pjesme i brojalice, dok su aktivno slušanje glazbe, poticanje dječjeg stvaralaštva i sviranje na udaraljka rjeđe zastupljene, a bilo bi dobro da su sve aktivnosti podjednako zastupljene. Provedena novija istraživanja ukazuju da se u odgojno-obrazovnoj praksi najčešće provode reproduktivne aktivnosti koje ne potiču razvoj djetetova divergentnog mišljenja i kreativnog potencijala (Bačlija-Sušić, 2018). Na razvoj dječjih glazbenih sposobnosti utječu čimbenici iz okruženja, pa se naglašava važnost da dijete odrasta u glazbenom poticajnom ozračju (Dobrota, 2007). Glazbeni razvoj djeteta, pa tako i razvoj glazbenih sposobnosti svakog pojedinog djeteta uza sve prije navedeno ovisi i o

djetetovom nasljeđu, osobnosti, obiteljskom okruženju, ali i o interesu, motivaciji i želji. Poticanje glazbenog razvoja u kontekstu poticanja cjelovitog razvoja djece zadatak je svakog kurikulumu ranog i predškolskog odgoja. Kod planiranja glazbenih aktivnosti kojima pozitivno djelujemo na glazbeni razvoj treba poštivati prirodni razvojni put svakog djeteta, te aktivnosti trebaju biti prilagođene potrebama svakog djeteta, kako razvojnim potrebama tako i glazbenim. Aktivnosti kojima pozitivno djelujemo na glazbeni razvoj su aktivnosti s pjevanjem i sviranjem, slušanjem glazbe, izražavanjem i stvaranjem, istraživanjem i pokretom, praktičnim i radnim zadacima, glazbenim igrama (Vidulin, 2016). Glazbenim aktivnostima kod djece pobuđuje se i razvija interes za glazbu, želja za sudjelovanjem u raznim glazbenim aktivnostima, započinje konkretniji razvoj glazbenih sposobnosti, njeguje se glas, postiže se samostalnija i preciznija izvedba pjesme pjevanjem i /ili sviranjem, oživljava i izražava glazba, prepoznaju osnovne glazbene sastavnice (Vidulin, 2016). Tako primjerice kod petogodišnjaka se više pozornosti posvećuje intonaciji i pravilnom pjevanju, razvija glazbeno pamćenje, veća preciznost u ritamskoj i melodijskoj izvedbi. U ovom periodu djeca uče pjesmu po sluhu, primjećujuju dijelove koji se ponavljaju, lako pamte riječi. Kod djece rane i predškolske dobi postoji velika povezanost između glazbe i pokreta pa se uz pjevanje uvode i jednostavne kretnje, koje pomažu u pamćenju teksta, ali i boljoj realizaciji. Također u ranoj i predškolskoj dobi glazbene aktivnosti povezane su s drugim aktivnostima i područjima i to mnogo više nego u bilo kojem periodu kasnije (Vidulin, 2016). Gospodnetić (2011) kaže da se glazbom mogu povezati aktivnosti tokom cijelog dana, te da se aktivnosti mogu provoditi sa svom djecom, manjom grupom ili individualno.

10. ZAKLJUČAK

Grčki filozof Platon (428. – 347. g. pr. Kr.) je rekao: „Najbolji odgoj proizlazi iz glazbe jer harmonija i ritam prodiru najdublje u dušu i osvajaju je, tako da slušatelju daju mudrost i razum“. Glazba je vrlo važna komponenta u odgoju i obrazovanju djece rane i predškolske dobi. Istraživanja su pokazala koliko je glazba važna za rast i razvoj djeteta, te pridonosi snažnijem cjelovitom razvoju djeteta: intelektualnom, emocionalnom, socijalnom, tjelesnom. Djeca uz glazbene aktivnosti razvijaju svoju kreativnost, sluh, glas, navike kulturnog ponašanja i osjećaj pripadnosti zajednici. Utvrđeno je da glazba i glazbene aktivnosti utječu na psihički i fizički razvoj djeteta. U ranoj i predškolskoj dobi pravilim odabirom glazbenih aktivnosti i sadržaja glazba postaje pokretač djetetovih sposobnosti. Uz brojne načine provođenja glazbenih aktivnosti te načina poticanja djetetovog stvaralačkog izraza putem glazbe, jedan od načina poticanja ovih vrijednosti su i glazbene interaktivne slikovnice i slikovnice o glazbi. I glazba i slikovnica su umjetnosti, utječu na razvoj komunikacijskih vještina, vizualne i slušne percepcije, pamćenja, mišljenja, opažanja, kritičkog mišljenja, motoričkih vještina, kreativnosti i mašte, predčitačke vještine, emocionalnu inteligenciju, te cjelokupan razvoj djeteta rane i predškolske dobi. S obzirom na to da je slikovnica djetetova prva knjiga, jedna od njezinih važnih uloga je doprinos razvoju govora djece rane i predškolske dobi, ali i razvoju ostalih područja djetetova cjelovitog razvoja. Aktivnosti vođene slikovnicama služe za razvijanje slušne pažnje djeteta, poboljšanju izgovora, stabiliziranju glasa, proširivanju i bogaćenju djetetova vokabulara, učenju povezivanja izgovorene riječi sa slikom, pravilnom izgovoru pojedinih glasova (č, ć, d, đ, dž, r, s), izgrađuju dikciju, naglasak, intonaciju, smanjuju govorne smetnje, smislenom govoru te odgovaranju na pitanja. Glazbena interaktivna slikovnica vrlo je važna u radu s djecom rane i predškolske dobi jer potiče dijete na sudjelovanje i odlučivanje, produžuje koncentraciju i zanimanje za određenu priču ili brojalicu, djeca slušaju, doživljavaju pjesmu i glazbu na nov način, potiče ih na istraživanje, zaključivanje, učenje i na temelju svega spomenutog kreću i u proces stvaranja vlastitog glazbenog izričaja. Za razliku od običnih slikovnicama ovaj tip slikovnice pruža djeci mogućnost da sami kreiraju priču, dodaju likove, mijenjaju tijek priče i na taj način razvijaju maštu, kreativnost, isprobavaju i usavršavaju socijalne vještine, prerađuju emocije, otkrivaju spoznaje o svojoj okolini. Glazbene interaktivne

slikovnice obogaćuju spoznaju, motiviraju djecu na govorne igre prema vlastitom interesu. Ova vrsta poticaja je jedan oblik igre, a dijete se razvija i raste kroz igru. Igra je kao što znamo djetetova temeljna aktivnost i dijete kroz igru iskušava različite aspekte socijalnog, emocionalnog, tjelesnog i spoznajnog razvoja.

Glazbena interaktivna slikovnica nudi igru popraćenu malim motoričkim aktivnostima što dovodi do novog prepričavanja priča, pjevanja pjesama i brojalica, te razrješavanje drugih životnih situacija putem igre. Kroz glazbenu interaktivnu slikovnicu kod djece potičemo razvoj glazbene kreativnosti i to kroz nekoliko aktivnosti, pjevanje, slušanje, glazbene igre i sviranje na instrumentima.

Koristeći glazbene interaktivne slikovnice u radu s djecom rane i predškolske dobi možemo kod djece povećati interes za same slikovnice, te potaknuti dijete da od promatrača postane istraživač. Glazba i glazbene interaktivne slikovnice koje su dio dječjeg života u predškolskoj ustanovi u službi su najvažnijih razvojnih i odgojno – obrazovnih ciljeva, a istodobno za djecu predstavljaju izvor zadovoljstva, uživanja i estetskog doživljaja.

Glazba djecu veseli, unosi radost i toplinu u skupinu i stoga treba nastojati svakodnevno se veseliti s njima, jer nema ništa ljepše nego učiti igrajući se, a upravo je to moguće ostvariti putem glazbenih interaktivnih slikovnica.

LITERATURA

1. Bačlija - Sušić, B. (2016). Kognitivni modeli glazbenog razvoja. *Napredak* 157 (1-2), 33–53.
2. Bačlija- Sušić, B. (2018). Dječje glazbeno stvaralaštvo: stvaralački i autotelični aspekt. *Metodički ogledi*, 25, 63-68
3. Bašić, E. (1980). Dječje brojalice danas i uzroci atrofije njihove kreativnosti. *Umjetnost i dijete. Dvomjesečnik za estetski odgoj, dječje stvaralaštvo i društvene probleme mladih.* 12(69), 16-19.
4. Batarelo Kokić, I. (2015). Nove razine interaktivnosti dječjih slikovnica. Preuzeto 27. svibnja 2019. s <https://hrcak.srce.hr/>
5. Čačko, P. (2000). Slikovnica, njezina definicija i funkcija. U Javor, R. (ur.), *Kakva knjiga je slikovnica: zbornik.* Zagreb: Knjižnice grada Zagreba
6. Čudina – Obradović, M. (1991). *Nadarenost: razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje.* Zagreb: Školska knjiga
7. Denac, O. (2004). Smisao glazbenog odgoja u cjelokupnom razvoju dječje osobnosti. *Informatologija*, 37, (3, 9), 177-268.
8. Dobrota, S. (2001). Glazbena umjetnost u Waldorfskoj, Monntessori i Regio Emilia pedagogiji. *Školski vjesnik* 50 (1), 65 - 72.
9. Dobrota, S. (2012). *Uvod u suvremenu glazbenu pedagogiju.* Filozofski fakultet u Splitu – Odsjek za učiteljski studij.
10. Duran, M. (2003). *Dijete i igra.* Jastrebarsko: Naklada Slap
11. Gospodnetić, H. (2011): *Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima (skripta za studente predškolskog odgoja Učiteljskog fakulteta).* Zagreb
12. Gospodnetić, H. (2015). *Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima.* Zagreb: Mali professor d.o.o.
13. Habuš-Rončević, S. (2014). Neke suvremene uloge odgojitelja u glazbenom odgoju djece rane i predškolske dobi. Preuzeto 27. svibnja 2019. s <https://hrcak.srce.hr/file/202291>
14. Hallam, S., (2010). *The power of music.* Preuzeto 28. lipnja 2019. s https://www.laphil.com/sites/default/files/media/pdfs/shared/education/yola/susan-hallam-music-development_research.pdf

15. Happ, E., Happ, R. (2004). *Skočizvuk: glazbom i pokretom do cjelovite ličnosti: metodički priručnik i zbirka glazbeno – pokretnih igara s interaktivnim audio CD – om*. Zagreb: NAJ – DOMUS : HappaH
16. Herljević, I., Posokhova, I. (2002). *Govor, ritam, pokret*. Lekenik: Ostvarenje
17. Lehmann, A. C., Sloboda, J. A., Woody, R. H. (2007). *Psychology for Musicians: Understanding and Acquiring the Skills*. New York: Oxford University Press (preuzeto s <https://www.ebooks.com/en-hr/415680/psychology-for-musicians/sloboda-john-a-lehmann-andreas-c-woody-robert-h/>)
18. Manasteriotti, V. (1973). *Muzički odgoj na početnom stupnju. Methodske upute za odgajatelje i nastavnike razredne nastave*. Zagreb: Školska knjiga.
19. Manasteriotti, V. (1981): *Prvi susreti djeteta s muzikom. Priručnik za roditelje i sestre odgajateljice u dječjim jaslicama*. Zagreb: Školska knjiga.
20. Manasteriotti, V. (1982). *Zbornik pjesama i igara za djecu. Priručnik muzičkog odgoja*. Zagreb: Školska knjiga.
21. Mendeš, B., Hicela, I., Pivac, D. (2012). Umjetnički poticaji kroz proces odgoja i obrazovanja. *Magistra Iadertina* 7 (1), 111–122
22. Miočić, M. (2012). Kultura predškolske ustanove u svjetlu glazbenih kompetencija odgojitelja. *Magistra Iadertina* 7 (1), 73 - 87.
23. *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (2014). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (preuzeto 10. travnja 2019. s <https://www.azoo.hr/images/strucni2015/Nacionalni-kurikulum-za-rani-i-predskolski-odgoj-i-obrazovanje.pdf>)
24. Nikolić, L. (2018). Utjecaj glazbe na opći razvoj djeteta. *Napredak* 159 (1 -2), 139–158.
25. Osmanova, G. (2010). *150 igara prstićima za razvoj fine motorike i govora: s pjesmicama na sve dječje teme*. Zagreb: Planet Zoe
26. Peteh, M. (2003). *Radost stvaranja*. Zagreb : Alinea
27. Petrović – Sočo, B. (1997). *Dijete, odgajatelj i slikovnica: akcijsko istraživanje*. Zagreb: Alinea
28. Posokhova, I. (2008). *Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece*. Buševac: Ostvarenje

29. Starc, B., i sur. (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga
30. Stričević I., Čičko H. (2006). *Čitajmo im od najranije dobi* (projekt). Zagreb: HK društvo. Preuzeto 20.07.2019. s https://www.hkdrustvo.hr/hr/projekti/citajmo_im_od_najranije_dobi
31. Šmit, M. B. (2001). *Glazbom do govora*. Zagreb: Naklada Haid
32. Štefančić S. (2000) Multimedijalna slikovnica. U Javor, R. (ur.), *Kakva knjiga je slikovnica: zbornik*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba
33. Velički, V. (2013). *Pričanje priča – stvaranje priča: Povratak izgubljenom govoru*. Zagreb: Alfa
34. Vidulin, S. (2016), *Glazbeni odgoj djece u predškolskim ustanovama: mogućnosti i ograničenja*. Preuzeto 20. srpnja 2019. s https://bib.irb.hr/datoteka/841250.Vidulin_Glazbeni_odgoj_ivot_i_kola_2016.pdf

Internetski izvori

1. https://www.youtube.com/watch?v=HCTevUb2xOw&list=RDHCTevUb2xOw&start_radio=1&t=36 Ježeva kućica audio priča (posjećeno 20. svibnja 2019.)
2. Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež HKD (2006). *Čitajmo im od najranije dobi: preporučni popis slikovnica s anotacijama*. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo. Dostupno na: <http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/132> (posjećeno 26. srpnja. 2019.).
3. <https://www.dinamikom.eu/blog/odgoj-obrazovanje-i-razvoj/665-glazba-i-slikovnice.html> (posjećeno 15. svibnja 2019.)
4. <http://www.vrtic-bjelovar.hr/our-events/glazbeni-razvoj-djeteta/> (posjećeno 5. kolovoza 2019.)
5. <http://www.roditelji.hr/obitelj/zdravlje/utjecaj-glazbe-na-djecji-razvoj> (posjećeno 1. kolovoza 2019.)
6. <http://odgojsglazbom-musica.hr/portfolio/knjiga-o-bojama/> (posjećeno 15. svibnja 2019.)

PRILOZI

1. Tablica 1. Tijek razvoja djetetovih glazbenih sposobnosti – preuzeto iz Čudina-Obradović (1991.)
2. Tablica 2. Bolji rezultati glazbeno obrazovanih od rezultata glazbeno neobrazovanih – preuzeto iz Nikolić (2018.)
3. Slika 1. Sličnost u položaju ruku prilikom vježbi na ravnoj površini i sviranja klavira – preuzeto iz Osmanova (2010.)
4. Slika 2. Sviranje klavira – preuzeto s internet stranice: <https://pixabay.com/it/photos/pianoforte-mano-3402552/> (posjećeno 08. kolovoza 2019.)
5. Slika 3. Glazbena slikovnica „Medo i klavir“ – preuzeto s internet stranice <https://www.dinamikom.eu/blog/odgoj-obrazovanje-i-razvoj/665-glazba-i-slikovnice.html> (posjećeno 15. svibnja 2019.)
6. Slika 4. Glazbena slikovnica „Četiri godišnja doba“ – preuzeto s internet stranice (<https://www.dinamikom.eu/blog/odgoj-obrazovanje-i-razvoj/665-glazba-i-slikovnice.html>)
7. Slika 5. Slikovnica o glazbi „Ritam Zvukolik“ – preuzeto s internet stranice (<https://www.dinamikom.eu/blog/odgoj-obrazovanje-i-razvoj/665-glazba-i-slikovnice.html>) (posjećeno 15. svibnja 2019.)
8. Slika 6. Glazbena interaktivna slikovnica (fotografije odgojiteljica DV Milana Sachsa, Zagreb)
9. Slika 7. Primjer glazbene interaktivne slikovnice o glazbi (fotografije odgojiteljice Zeba, M.)
10. Audio zapis 1. pjesma „Šuti, šuti“ iz interaktivne slikovnice (privatni zapis odgojiteljice Duić ,H.)
11. Slika 8. Glazbena interaktivna slikovnica „Hrabri Tigrić“ (fotografije odgojiteljica Duić, H. i Puček, Lj.)
12. Slika 9. Interaktivna slikovnica „Djed i repa“ (fotografije odgojiteljice Laslo, V.)
13. Slika 10. Interaktivna slikovnica „Ježeva kućica“ (fotografije odgojiteljice Duić-Mlinarić, M.)

IZJAVA

o samostalnoj izradi diplomskog rada

Izjavljujem da sam ja EDINA ČAUŠEVIĆ student Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja Učiteljskog fakulteta u Zagrebu samostalno provela aktivnosti istraživanja literature i uz stručno vođenje mentorice dr. sc. Blaženke Bačlije-Sušić napisala diplomski rad na temu Uloga i važnost glazbene interaktivne slikovnice u ranoj i predškolskoj dobi.

Zagreb, 20. rujna 2019.
